

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ

PAOLO MENGGOZZI

της 11ης Νοεμβρίου 2010¹**I — Εισαγωγή**

1. Η παρούσα αίτηση για την έκδοση προδικαστικής απόφασης, η οποία αφορά, κατ' ουσίαν, την ερμηνεία των άρθρων 81 ΕΚ, 82 ΕΚ και 86 ΕΚ, προέκυψε στο πλαίσιο διαφοράς μεταξύ του ασφαλιστικού φορέα AG2R Prévoyance (στο εξής: AG2R) και της επιχειρήσεως αρτοποιίας με την επωνυμία Beaudout Père et Fils SARL (στο εξής: Beaudout), σε σχέση με την άρνηση της τελευταίας να υπαχθεί στο σύστημα υποχρεωτικής επικουρικής καλύψεως των δαπανών υγειονομικής περιθάλψεως την οποία παρέχει η AG2R για τον τομέα της βιοτεχνικής αρτοποιίας στη Γαλλία².

2. Μολοντί η εν λόγω υπόθεση εντάσσεται στο πλαίσιο της εκτενούς υπάρχουσας νομολογίας σχετικά με τη δυνατότητα εφαρμογής των κανόνων του ανταγωνισμού της Συνθήκης σε οργανισμούς επιφορτισμένους με τη

διαχείριση συστημάτων κοινωνικής ασφαλίσεως, το ενδιαφέρον που παρουσιάζει εντοπίζεται, κατά τη γνώμη μου, κυρίως στις διευκρινίσεις τις οποίες μπορεί να παράσχει όσον αφορά την ερμηνεία της έννοιας της επιχειρήσεως κατά τα άρθρα 81 ΕΚ και 82 ΕΚ.

II — Νομικό πλαίσιο**A — Η γαλλική νομοθεσία**

3. Στη Γαλλία, οι δαπάνες λόγω ασθένειας ή ατυχήματος καλύπτονται εν μέρει από το βασικό σύστημα κοινωνικής ασφαλίσεως. Κατά το μέρος που επιβαρύνουν τον ασφαλισμένο, οι εν λόγω δαπάνες μπορούν να καλύπτονται εν μέρει από επικουρικούς φορείς υγειονομικής περιθάλψεως. Σχεδόν το 93%

1 — Γλώσσα του πρωτοτύπου: η γαλλική.

2 — Αξίζει να σημειωθεί ότι επί του παρόντος εκκρεμούν ενώπιον του Δικαστηρίου άλλες τρεις αιτήσεις του tribunal d'instance de Dax (Γαλλία) για την έκδοση προδικαστικής απόφασης όσον αφορά την ερμηνεία των κανόνων του ανταγωνισμού της Συνθήκης, οι οποίες είχαν ως αφετηρία παρόμοιες διαφορές μεταξύ της AG2R και επιχειρήσεων του τομέα αρτοποιίας-ζαχαροπλαστικής της Γαλλίας (συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-97/10 έως C-99/10 Bourdil κ.λπ.). Επίσης, δεδομένου ότι η αίτηση εκδόσεως προδικαστικής απόφασης είναι προγενέστερη της θέσεως σε ισχύ της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, να γίνεται παραπομπή στις διατάξεις της Συνθήκης ΕΚ.

του πληθυσμού της Γαλλίας καλύπτεται από επικουρική υγειονομική ασφάλιση³.

4. Η υπαγωγή των μισθωτών ορισμένου επαγγελματικού τομέα στην εν λόγω επικουρική ασφαλιστική κάλυψη μπορεί να προβλέπεται από κλαδική συμφωνία ή κλαδική συλλογική σύμβαση, οι οποίες συνάπτονται μεταξύ των εκπροσώπων των εργαζομένων και των μισθωτών, σύμφωνα με το άρθρο L. 911-1 του κώδικα κοινωνικής ασφαλίσεως.

5. Το άρθρο L. 912-1 του εν λόγω κώδικα διαρρυθμίζει την υποχρεωτική υπαγωγή σε επικουρικό σύστημα υγειονομικής περιθάλψεως. Το οικείο άρθρο ορίζει ότι οσάκις οι προβλεπόμενες στο άρθρο L. 911-1 επαγγελματικές ή διεπαγγελματικές συμφωνίες προβλέπουν την αμοιβαία κάλυψη των κινδύνων έναντι των οποίων παρέχεται ασφάλιση από έναν ή περισσότερους οργανισμούς του άρθρου 1 του νόμου 89-1009, της 31ης Δεκεμβρίου 1989, περί ενισχύσεως των εγγυήσεων που παρέχονται στους εργαζομένους έναντι ορισμένων κινδύνων, ή από έναν ή περισσότερους οργανισμούς του άρθρου L. 370-1 του ασφαλιστικού κώδικα, στους οποίους προσχωρούν επομένως υποχρεωτικώς οι επιχειρήσεις οι οποίες εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής των εν λόγω συμφωνιών, οι τελευταίες περιλαμβάνουν ρήτρα η οποία καθορίζει υπό ποιες προϋποθέσεις και με ποια συχνότητα

μπορούν να επανεξετάζονται οι λεπτομέρειες οργανώσεως της αμοιβαίας καλύψεως των κινδύνων. Η εν λόγω επανεξέταση πρέπει να πραγματοποιείται τουλάχιστον ανά πενταετία.

6. Το άρθρο L. 912-1 του κώδικα κοινωνικής ασφαλίσεως ορίζει, επίσης, ότι, οσάκις οι συμφωνίες που αναφέρονται στο πρώτο εδάφιο εφαρμόζονται σε επιχείρηση η οποία, πριν από την ημερομηνία θέσεώς τους σε ισχύ, υπήχθη ή συνήψε σύμβαση με οργανισμό διαφορετικό από τον προβλεπόμενο στις εν λόγω συμφωνίες για την κάλυψη των ιδίων κινδύνων κατά τρόπο ισοδύναμο, εφαρμόζονται οι διατάξεις του δευτέρου εδαφίου του άρθρου L. 132-23 του εργατικού κώδικα.

7. Το άρθρο L. 132-23, δεύτερο εδάφιο, του εργατικού κώδικα ορίζει ότι, σε περίπτωση που κλαδικές συμβάσεις ή επαγγελματικές ή διεπαγγελματικές συμφωνίες τίθενται σε ισχύ σε επιχείρηση κατόπιν της συνάψεως και της θέσεως σε ισχύ συμβάσεων ή συμφωνιών που αποτέλεσαν αντικείμενο διαπραγματεύσεως, οι διατάξεις των εν λόγω συμβάσεων ή συμφωνιών προσαρμόζονται αναλόγως.

8. Κατά το άρθρο 1 του νόμου 89-1009, της 31ης Δεκεμβρίου 1989, όπως τροποποιήθηκε με το νόμο 94-678, της 8ης Αυγούστου 1994 (στο εξής: νόμος Evin), στο οποίο παραπέμπει το άρθρο L. 912-1 του κώδικα κοινωνικής ασφαλίσεως, υπηρεσίες ασφαλίσεως μπορούν να παρέχουν μόνον οι ασφαλιστικές

3 — Βλ. Ministère français du travail, de la solidarité et de la fonction publique, (Υπουργείο Εργασίας, Αλληλεγγύης και Δημόσιας Διοικήσεως της Γαλλίας), Direction de la recherche, des études, de l'évaluation et des statistiques (DRESS) (Διεύθυνση έρευνας, σπουδών, αξιολογήσεως και στατιστικής), *Les contrats les plus souscrits auprès des complémentaires santé en 2007, études et résultats*, αριθ. 698, Αύγουστος 2009, σ. 2, μελέτη διαθέσιμη στον δικτυακό τόπο <http://www.travail-solidarite.gouv.fr/etudes-recherche-et-statistiques,898/publications,904/etudes-et-resultats,920/no-698-les-contrats-les-plus,10202.html>.

εταιρείες, τα ταμεία προνοίας του κώδικα κοινωνικής ασφάλισης ή του αγροτικού κώδικα και τα ταμεία αλληλασφάλισης.

B — Η πράξη τροποποίησης της εθνικής συλλογικής συμβάσεως

9. Τα ταμεία προνοίας διέπονται από τον τίτλο 3 του κεφαλαίου IX του κώδικα κοινωνικής ασφάλισης. Κατά το άρθρο L. 931-1 του εν λόγω κώδικα, τα ταμεία αυτά είναι μη κερδοσκοπικά νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου, διοικούμενα ισομερώς από τα προσχωρούντα μέλη (ήτοι τις επιχειρήσεις οι οποίες έχουν συνάψει σύμβαση με το οικείο ταμείο) και από τα μετέχοντα μέλη (ήτοι τους ασφαλισμένους στο οικείο ταμείο μισθωτούς και τους πρώην μισθωτούς των προσχωρούντων μελών). Ο σκοπός τους συνίσταται στην κάλυψη των κινδύνων σωματικής βλάβης λόγω ατυχημάτων ή ασθενείας. Τα άρθρα L. 931-4 έως L. 932-5 του κώδικα κοινωνικής ασφάλισης διέπουν τη σύσταση, τον τρόπο λειτουργίας και τη διάλυση των ταμείων προνοίας, καθώς και τις πράξεις στις οποίες μπορούν να προβαίνουν. Τα εν λόγω ταμεία υπόκεινται, ιδίως, στην έγκριση της εθνικής αρχής προληπτικού ελέγχου⁴ και υπέχουν υποχρεώσεις τις οποίες τους επιβάλλουν νομοθετικές και κανονιστικές διατάξεις όσον αφορά την κάλυψη των απαιτήσεων⁵ και το περιθώριο φερεγγυότητας⁶.

10. Στις 24 Απριλίου 2006, μεταξύ του σωματείου των εργοδοτών του τομέα αρτοποιίας και των διαφόρων σωματείων των μισθωτών του οικείου τομέα συνήφθη πράξη τροποποίησης της συλλογικής συμβάσεως των επιχειρήσεων βιοτεχνικής αρτοποιίας και αρτοποιίας-ζαχαροπλαστικής της 19ης Μαρτίου 1978 (στο εξής: εθνική συλλογική σύμβαση), με την οποία θεσπίσθηκε σύστημα «επικουρικής επιστροφής των δαπανών υγειονομικής περιθάλψεως» για τον τομέα της βιοτεχνικής αρτοποιίας (στο εξής: τροποποιητική πράξη).

11. Η εν λόγω τροποποιητική πράξη ισχύει για το σύνολο των επιχειρήσεων οι οποίες εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της εθνικής συλλογικής συμβάσεως και καλύπτει όλους τους μισθωτούς οι οποίοι εργάζονται επί ένα μήνα τουλάχιστον σε επιχείρηση του τομέα. Κατά το προοίμιό της, η τροποποιητική πράξη ανταποκρίνεται, ιδίως, στο σκοπό της αμοιβαίας καλύψεως των κινδύνων σε επαγγελματικό επίπεδο, η οποία, αφενός, επιτρέπει να παρακάμπτονται οι δυσχέρειες τις οποίες αντιμετωπίζουν ορισμένες, εν γένει μικρού μεγέθους, επιχειρήσεις του τομέα κατά τη θέσπιση επικουρικής κοινωνικής ασφάλισης για τους μισθωτούς τους και, αφετέρου, διασφαλίζει την πρόσβαση των μισθωτών στη συλλογική κάλυψη, χωρίς να λαμβάνεται υπόψη, ιδίως, η ηλικία ή η κατάσταση της υγείας τους.

4 — Άρθρα L. 931-5 έως L. 931-8-1 του κώδικα κοινωνικής ασφάλισης.

5 — Βλ. ιδίως άρθρα R. 931-10-12 έως 16 του κώδικα κοινωνικής ασφάλισης όσον αφορά τόσο τις υποχρεώσεις που υπέχουν τα ταμεία προνοίας που παρέχουν τις αποκαλούμενες «ασφάλειες εκτός των ασφαλειών ζωής» όσο και τις τεχνικές διατάξεις που διέπουν τα ταμεία αυτά.

6 — Βλ., ιδίως, άρθρα R. 931-10-3 έως 5 του κώδικα κοινωνικής ασφάλισης όσον αφορά το περιθώριο φερεγγυότητας των ταμείων προνοίας που παρέχουν «ασφάλειες εκτός των ασφαλειών ζωής».

12. Κατά το άρθρο 4 της τροποποιητικής πράξεως, το επικουρικό σύστημα καλύπτει όλες τις τρέχουσες κατά τη χρονική περίοδο καλύψεως πράξεις και δαπάνες για τις οποίες πραγματοποιήθηκε επιστροφή και ατομική εκκαθάριση στο πλαίσιο του βασικού

συστήματος κοινωνικής ασφαλίσεως βάσει της νομοθεσίας περί «ασθενείας», «εργατικών ατυχημάτων/επαγγελματικών ασθενειών» και «μητρότητας», καθώς και τις μη καλυφθείσες από το εν λόγω σύστημα πράξεις και δαπάνες που αναφέρονται ρητώς στον πίνακα παρεχόμενης καλύψεως που προσαρτάται στην τροποποιητική πράξη⁷.

13. Κατά το άρθρο 5 της τροποποιητικής πράξεως, η εισφορά για τα έτη 2007 και 2008 ανερχόταν σε 40 ευρώ μηνιαίως ανά μισθωτό όσον αφορά το γενικό σύστημα⁸. Η εν λόγω εισφορά, η οποία πρέπει να επανεξετασθεί μετά την παρέλευση του δεύτερου έτους εφαρμογής του συστήματος, καταβάλλεται κατά το ήμισυ από το μισθωτό.

14. Κατά το άρθρο 13 της τροποποιητικής πράξεως, η AG2R ορίζεται ως ασφαλιστικός φορέας του επικουρικού συστήματος ασφαλίσεως, διέπεται από τον κώδικα κοινωνικής ασφαλίσεως ως ταμείο προνοίας και υπάγεται στην ελεγκτική αρχή των ασφαλιστικών οργανισμών. Το εν λόγω άρθρο ορίζει επίσης ότι οι λεπτομέρειες οργανώσεως της αμοιβαίας καλύψεως του συστήματος θα επανεξετασθούν από την ισομερή εθνική επιτροπή του

τομέα εντός πέντε ετών από την ημέρα ενάρξεως ισχύος της τροποποιητικής πράξεως.

15. Το άρθρο 14 της τροποποιητικής πράξεως, αποκαλούμενο «ρήτρα μεταβάσεως», εξαγγέλλει τον υποχρεωτικό χαρακτήρα της προσχωρήσεως στο σύστημα επικουρικής επιστροφής των δαπανών υγειονομικής περιθάλψεως από την ημερομηνία ενάρξεως ισχύος που ορίζεται στην τροποποιητική πράξη. Το εν λόγω άρθρο ορίζει ότι η εν λόγω προσχώρηση είναι υποχρεωτική και για τις επιχειρήσεις που έχουν ήδη συνάψει σύμβαση επικουρικής ασφαλίσεως με άλλον ασφαλιστικό φορέα και με εγγυήσεις ισοδύναμες ή ανώτερες αυτών που προβλέπει η τροποποιητική πράξη.

16. Κατά το άρθρο 16 της τροποποιητικής πράξεως, αυτή τέθηκε σε ισχύ από 1ης Ιανουαρίου 2007.

17. Με απόφαση της 16ης Οκτωβρίου 2006⁹, και κατόπιν σχετικών αιτημάτων των συμβαλλομένων στην τροποποιητική πράξη φορέων, ο Υπουργός Εργασίας, Κοινωνικής Συνοχής και Κατοικίας υπήγαγε όλες τις εγκατεστημένες στην εθνική επικράτεια βιοτεχνικές επιχειρήσεις αρτοποιίας-ζαχαροπλαστικής στα αποτελέσματα και τις κυρώσεις που προβλέπει η τροποποιητική πράξη, καθιστώντας τις διατάξεις της δεσμευτικές.

7 — Το εν λόγω παράρτημα απαριθμεί, λεπτομερώς, μια σειρά περιπτώσεων για τις οποίες παρέχεται κάλυψη δαπανών στις οποίες συγκαταλέγεται η νοσοκομειακή, φαρμακευτική και χειρουργική περίθαλψη, οι ιατρικές πράξεις, οι υπηρεσίες οδοντιατρικής περίθαλψεως, οι οφθαλμολογικές δαπάνες, οι θεραπευτικές αγωγές σε ιαματικά λουτρά, η μητρότητα, καθώς και οι προληπτικές ιατρικές πράξεις.

8 — Το εν λόγω ποσό ανερχόταν σε 32 ευρώ για το σύστημα της περιοχής Alsace-Moselle. Κατόπιν υποδείξεων των ενδιαφερομένων μερών, από 1ης Ιανουαρίου 2008 το ποσό αυτό μειώθηκε σε 28 (βλ. άρθρο 2 της πράξεως αριθ. 2, της 12ης Νοεμβρίου 2007, περί τροποποιήσεως της τροποποιητικής πράξεως, η οποία προσαρτάται στις γραπτές παρατηρήσεις της Γαλλικής Κυβερνήσεως.

9 — Απόφαση περί επεκτάσεως της ισχύος της τροποποιητικής πράξεως στην εθνική συλλογική σύμβαση των βιοτεχνικών επιχειρήσεων αρτοποιίας-ζαχαροπλαστικής (*JORF* της 25ης Οκτωβρίου 2006, σ. 15787).

III — Το ιστορικό της διαφοράς της κύριας δίκης και το προδικαστικό ερώτημα

18. Η Beaudout έχει συνάψει σύμβαση επικουρικής υγειονομικής περιθάλψεως με την ασφαλιστική εταιρεία ABELA από τις 10 Οκτωβρίου 2006.

19. Η Beaudout αρνήθηκε να προσχωρήσει στο σύστημα της AG2R και κατόπιν τούτου η AG2R την ενήγαγε ενώπιον του tribunal de grande instance de Périgueux (Γαλλία) με αίτημα να διαταχθεί να τακτοποιήσει την προσχώρησή της και να καταβάλει τις εισφορές που οφείλει από την ημερομηνία ενάρξεως ισχύος της τροποποιητικής πράξεως, ήτοι από 1ης Ιανουαρίου 2007.

20. Παρεμπιπτόντως, η Beaudout αμφισβήτησε τη νομιμότητα της τροποποιητικής πράξεως.

21. Αφού απέρριψε ορισμένα από τα επιχειρήματα της Beaudout όσον αφορά τη συμβατότητα της τροποποιητικής πράξεως με το εσωτερικό δίκαιο, το αιτούν δικαστήριο αποπειράθηκε να συγκρίνει την κατάσταση της υποθέσεως η οποία υποβλήθηκε στην κρίση του με εκείνη της υποθέσεως επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση του Δικαστηρίου της 21ης Σεπτεμβρίου 1999, Albany¹⁰.

22. Αφού διαπίστωσε ότι, αντιθέτως προς ό,τι ίσχυε για το επίμαχο στην προπαρατεθείσα απόφαση Albany ταμείο συντάξεων, στο

οποίο η προσχώρηση ήταν μεν υποχρεωτική, προβλεπόταν όμως δυνατότητα απαλλαγής σε ορισμένες περιπτώσεις, εν προκειμένω, από την ερμηνεία του άρθρου L. 912-1 του κώδικα κοινωνικής ασφαλίσεως, καθώς και του άρθρου 14 της τροποποιητικής πράξεως, ουδόλως προκύπτει τέτοια δυνατότητα απαλλαγής, το αιτούν δικαστήριο έκρινε ότι η απόφαση Albany δεν μπορεί να τύχει αναλογικής εφαρμογής επί των πραγματικών περιστατικών που υποβλήθηκαν στην κρίση του. Αποφάνθηκε επίσης ότι η AG2R «φαίνεται να κατέχει δεσπόζουσα θέση στον οικείο τομέα της αρτοποιίας και της αρτοποιίας-ζαχαροπλαστικής και [...] τελεί σε πρόδηλη αδυναμία να ικανοποιήσει τη ζήτηση που υπάρχει στην επίμαχη αγορά».

23. Ως εκ τούτου, το tribunal de grande instance de Périgueux (Γαλλία) ανέστειλε την ενώπιόν του διαδικασία και υπέβαλε στο Δικαστήριο το ακόλουθο προδικαστικό ερώτημα:

«[Σ]υμβιβάζονται η διαρρύθμιση ενός συστήματος υποχρεωτικής υπαγωγής σε επικουρικό σύστημα υγειονομικής περιθάλψεως όπως προβλέπεται στο άρθρο L 912-1 του κώδικα κοινωνικής ασφαλίσεως, και η τροποποιητική πράξη που καθίσταται υποχρεωτική από τις δημόσιες αρχές με αίτηση των οργάνων που εκπροσωπούν τους εργοδότες και τους εργαζομένους συγκεκριμένου τομέα που προβλέπει την υπαγωγή σε μοναδικό φορέα ο οποίος ορίζεται για να διαχειρίζεται ένα επικουρικό σύστημα υγειονομικής περιθάλψεως χωρίς καμιά δυνατότητα των επιχειρήσεων του οικείου τομέα να απαλλαγούν από την υπαγωγή, με τις διατάξεις των άρθρων 81 ΕΚ και 82 ΕΚ ή συνεπάγονται κατάχρηση δεσπόζουσας θέσεως εκ μέρους του οριζομένου φορέα[;]»

10 — C-67/96 (Συλλογή 1999, σ. I-5751).

IV — Η διαδικασία ενώπιον του Δικαστηρίου

24. Σύμφωνα με το άρθρο 23 του Οργανισμού του Δικαστηρίου, γραπτές παρατηρήσεις κατέθεσαν οι διάδικοι της κύριας δίκης, η Γερμανική και η Γαλλική Κυβέρνηση καθώς και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

25. Οι εν λόγω μετέχοντες στη διαδικασία, καθώς και η Βελγική Κυβέρνηση, ανέπτυξαν επίσης προφορικές τις παρατηρήσεις τους κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση της 30ής Σεπτεμβρίου 2010, πλην της Γερμανικής Κυβέρνησης η οποία δεν επιθυμούσε να παραστεί στην εν λόγω συζήτηση.

V — Ανάλυση

A — Προκαταρκτικές παρατηρήσεις

26. Όπως προκύπτει από το προδικαστικό ερώτημα, τούτο στηρίζεται στην παραδοχή ότι η διαρρύθμιση του συστήματος υποχρεωτικής υπαγωγής στο επίμαχο στην υπόθεση της κύριας δίκης επικουρικό σύστημα υγειονομικής περιθάλψης, η οποία απορρέει από τις *γαλλικές νομοθετικές και κανονιστικές διατάξεις*, δεν προβλέπει καμία δυνατότητα των επιχειρήσεων του τομέα της βιοτεχνικής

αρτοποιίας-ζαχαροπλαστικής στη Γαλλία να απαλλαγούν από την υπαγωγή.

27. Με αφορμή την εν λόγω παραδοχή θα διατυπώσω τις ακόλουθες δύο σειρές παρατηρήσεων που αφορούν, αντιστοίχως, το εσωτερικό δίκαιο και το δίκαιο της Ένωσης.

28. Όσον αφορά τις παρατηρήσεις σχετικά με το εσωτερικό δίκαιο, από την παραδοχή που μνημονεύεται στο σημείο 26 των παρουσιών προτάσεων, στην οποία στηρίχθηκε το αιτούν δικαστήριο, προκύπτει ότι το τελευταίο προφανώς έκρινε, σύμφωνα με την επιχειρηματολογία που προέβαλε ενώπιόν του η AG2R, ότι η προβλεπόμενη στο άρθρο L. 132-23, δεύτερο εδάφιο, του εργατικού κώδικα υποχρέωση *προσαρμογής* των συμβάσεων ή συμφωνιών οι οποίες έχουν συναφθεί πριν από τη θέσπιση υποχρεωτικού συστήματος, όπως είναι το επίμαχο στη διαφορά της κύριας δίκης, έχει την έννοια ότι οι επιχειρήσεις του τομέα της βιοτεχνικής αρτοποιίας-ζαχαροπλαστικής της Γαλλίας υποχρεούνται να αποχωρήσουν από τον ασφαλιστικό φορέα στον οποίο υπήγοντο προηγουμένως και, συνεπώς, να εφαρμόσουν τη ρήτρα μεταβάσεως, που προβλέπεται στην τροποποιητική πράξη, υπαγόμενες στην AG2R¹¹.

29. Εξάλλου, το αιτούν δικαστήριο δέχεται επίσης ότι η εν λόγω υποχρέωση στην οποία υπόκεινται οι επιχειρήσεις του επίμαχου

11 — Η ερμηνεία αυτή προφανώς στηρίζεται στην απόφαση του τμήματος ασφαλιστικών διαφορών του γαλλικού Cour de Cassation, της 10ης Οκτωβρίου 2007, την οποία η AG2R επικαλέστηκε ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου και επισύναψε ως προσάρτημα στις γραπτές παρατηρήσεις που κατέθεσε ενώπιον του Δικαστηρίου, ως μετέχουσα στη διαδικασία.

τομέα ισχύει και κατά το εσωτερικό δίκαιο, και μάλιστα όχι μόνον οσάκις οι προηγούμενες συμβάσεις ή συμφωνίες καλύπτουν τους ίδιους κινδύνους κατά τρόπο ισοδύναμο, κατά την έννοια του άρθρου L. 912-1 του κώδικα κοινωνικής ασφαλίσεως, αλλά, ενδεχομένως, και οσάκις η προσφερόμενη κάλυψη είναι ευρύτερη¹². Ασφαλώς, δεν απόκειται στο Δικαστήριο να θέσει, έστω εμμέσως, υπό αμφισβήτηση την ερμηνεία του εσωτερικού δικαίου στην οποία προέβη το αιτούν δικαστήριο.

30. Όσον αφορά τις παρατηρήσεις σχετικά με το δίκαιο της Ένωσης, μολονότι το αιτούν δικαστήριο περιόρισε το προδικαστικό του ερώτημα στην ερμηνεία των άρθρων 81 ΕΚ και 82 ΕΚ, η ρητή αναφορά στις γαλλικές νομοθετικές και κανονιστικές διατάξεις, η οποία περιλαμβάνεται ακόμη και στο ερώτημα αυτό καθεαυτό, πρέπει, κατά τη γνώμη μου, να οδηγήσει το Δικαστήριο να συμπεριλάβει τα άρθρα 10 ΕΚ και 86 ΕΚ τόσο στην εξέταση του εν λόγω ερωτήματος όσο και στην απάντησή που θα δώσει σε αυτό.

31. Συγκεκριμένα, δεν χωρεί αμφιβολία ότι το αιτούν δικαστήριο καλείται να αποφανθεί όχι μόνον επί της συμπεριφοράς ορισμένης επιχειρήσεως κατά την έννοια των άρθρων 81 ΕΚ και 82 ΕΚ, αλλά επίσης, και προπαντός, επί της συμβατότητας προς τα εν λόγω άρθρα των νομοθετικών και κανονιστικών

μέτρων που θεσπίζει ορισμένο κράτος μέλος, όπως είναι το άρθρο L-912-1 του κώδικα κοινωνικής ασφαλίσεως και η υπουργική απόφαση που επεξέτεινε την ισχύ της πράξεως τροποποίησης σε όλες τις γαλλικές βιοτεχνικές επιχειρήσεις του τομέα της αρτοποιίας-ζαχαροπλαστικής.

32. Αφενός, ο συνδυασμός των άρθρων 10 ΕΚ και 81 ΕΚ επιβάλλει στα κράτη μέλη την υποχρέωση να μη λαμβάνουν ή να μη διατηρούν σε ισχύ μέτρα, έστω και νομοθετικής ή κανονιστικής φύσεως, ικανά να ματαιώσουν την πρακτική αποτελεσματικότητα των περί ανταγωνισμού κανόνων που εφαρμόζονται στις επιχειρήσεις¹³. Αφετέρου, το άρθρο 86, παράγραφος 1, ΕΚ υποχρεώνει ιδίως τα κράτη μέλη, όσον αφορά τις επιχειρήσεις στις οποίες χορηγούν ειδικά ή αποκλειστικά δικαιώματα, να μη θεσπίζουν ούτε να διατηρούν κανένα μέτρο αντίθετο προς τους κανόνες της Συνθήκης, και επομένως τους απαγορεύει να ωθούν τις εν λόγω επιχειρήσεις σε κατάχρηση της δεσπόζουσας θέσεώς που κατέχουν κατά την έννοια του άρθρου 82 ΕΚ.

33. Εξάλλου, τίποτε δεν εμποδίζει το Δικαστήριο να παράσχει στο εθνικό δικαστήριο όλα τα ερμηνευτικά στοιχεία του δικαίου της Ένωσης που μπορεί να του είναι χρήσιμα, μολονότι τούτο δεν τα έχει αναφέρει ρητώς στην προδικαστική παραπομπή του, λαμβανομένου ιδίως υπόψη του σκεπτικού της

12 — Στην υπόθεση της κύριας δίκης, η Beaudout υποστηρίζει ότι η τροποποιητική πράξη αντίκειται στο άρθρο L. 912-1 του κώδικα κοινωνικής ασφαλίσεως, με την αιτιολογία ότι η προβλεπόμενη στο άρθρο 14 της εν λόγω τροποποιητικής πράξεως ρήτρα μεταβάσεως μπορεί να ενεργοποιηθεί και οσάκις η σύμβαση που έχει συναφθεί με ασφαλιστικό φορέα, πριν από την επέκταση της εφαρμογής του επίμαχου συστήματος αμοιβαίας καλύψεως από τις δημόσιες αρχές, παρέχει εγγυήσεις ανώτερες από εκείνες που παρέχει το σύστημα αμοιβαίας καλύψεως, όπως συμβαίνει, κατά τους ισχυρισμούς της, στην περίπτωση της συμβάσεως ασφαλίσεως που συνήψε με την ασφαλιστική εταιρεία ABELA στις 10 Οκτωβρίου 2006.

13 — Βλ., ιδίως, απόφαση της 17ης Νοεμβρίου 1993, C-2/91, Meng (Συλλογή 1993, σ. I-71, σκέψη 14), προπαρατεθείσα απόφαση Albany (σκέψη 65), αποφάσεις της 21ης Σεπτεμβρίου 1999, C-115/97 έως C-117/97, Brentjens (Συλλογή 1999, σ. I-6025, σκέψη 65), και C-219/97, Drijvende Bokken (Συλλογή 1999, σ. I-6121, σκέψη 55), καθώς και απόφαση της 19ης Φεβρουαρίου 2002, C-35/99, Arduino (Συλλογή 2002, σ. I-129, σκέψη 34).

αποφάσεως του αιτούντος δικαστηρίου και του αντικειμένου της διαφοράς¹⁴.

34. Εν προκειμένω, από το σκεπτικό της αποφάσεως περί παραπομπής προκύπτει ότι το αιτούν δικαστήριο καλείται να κρίνει, πρώτον, εάν η διαρρύθμιση της υποχρεωτικής υπαγωγής σε επικουρικό σύστημα υγειονομικής περιθάλψεως, όπως προκύπτει από το άρθρο L. 912-1 του κώδικα κοινωνικής ασφαλίσεως, σε συνδυασμό με το άρθρο 14 της πράξεως τροποποιήσεως, αντίκειται στα άρθρα 10 ΕΚ και 81 ΕΚ και, δεύτερον, εάν φορέας, όπως η AG2R, στον οποίο υποχρεούνται να προσχωρήσουν οι επιχειρήσεις ορισμένου τομέα δραστηριοτήτων που ευρίσκονται σε συγκεκριμένη περιοχή, χωρίς δυνατότητα απαλλαγής, λόγω χορηγήσεως σε αυτόν σχετικού αποκλειστικού δικαιώματος, ωθείται σε κατάχρηση της δεσπόζουσας θέσεώς του.

35. Επομένως, κατόπιν της ανωτέρω αναδι-ατυπώσεως του προδικαστικού ερωτήματος, όπως τούτο προκύπτει από το σκεπτικό της αποφάσεως περί παραπομπής, στη συνέχεια θα εξετασθούν τα δυο επιμέρους σκέλη του, όπως προαναφέρθηκαν.

B — Επί της ερμηνείας των άρθρων 10 ΕΚ και 81 ΕΚ στο πλαίσιο της διαρρυθμίσεως της υποχρεωτικής υπαγωγής σε επικουρικό σύστημα υγειονομικής περιθάλψεως

36. Όπως και οι ενδιαφερόμενοι που κατέθεσαν παρατηρήσεις ενώπιον του Δικαστηρίου, πλην της Beaudout, φρονώ ότι μια συμφωνία όπως η επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης, καθώς και η πράξη με την οποία η εφαρμογή της συμφωνίας αυτής επεκτάθηκε σε όλες τις επιχειρήσεις βιοτεχνικής αρτοποιίας της Γαλλίας, δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής των άρθρων 10 ΕΚ και 81 ΕΚ.

37. Συναφώς, επιβάλλεται να υπομνησθεί, κατ' αρχάς, ότι, με τις προπαρατεθείσες αποφάσεις Albany, Brentzens' και Drijvende Bokken, το Δικαστήριο έκρινε ότι μετά από χρήσιμη και συνεπή ερμηνεία των διατάξεων της Συνθήκης στο σύνολό τους πρέπει να θεωρηθεί ότι οι συμφωνίες που συνάπτονται στο πλαίσιο συλλογικών διαπραγματεύσεων μεταξύ κοινωνικών εταιρών προς επιδίωξη σκοπών κοινωνικής πολιτικής πρέπει να θεωρούνται, ως εκ της φύσεως και του αντικειμένου τους, ως μη εμπίπτουσες στο άρθρο 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης ΕΚ (νυν άρθρο 81, παράγραφος 1, ΕΚ)¹⁵.

38. Όμως, εν προκειμένω, όσον αφορά τη φύση της επίμαχης στην κύρια δίκη συμφωνίας, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι αυτή

14 — Βλ., κατά την έννοια αυτή, ιδίως, αποφάσεις της 5ης Μαρτίου 2009, C-350/07, Kattner Stahlbau (Συλλογή 2009, σ. I-1513, σκέψεις 25 και 26), και της 27ης Οκτωβρίου 2009, CΕΖ, C-115/08 (Συλλογή 2009, σ. I-10265, σκέψη 81 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

15 — Προπαρατεθείσες αποφάσεις Albany (σκέψεις 59 και 60), Brentjens' (σκέψεις 56 και 57) και Drijvende Bokken (σκέψεις 46 και 47).

έχει συναφθεί υπό μορφή πράξεως τροποποίησης εθνικής συλλογικής συμβάσεως και συνιστά αποτέλεσμα συλλογικής διαπραγματεύσεως μεταξύ των αντιπροσωπευτικών οργανώσεων των εργοδοτών και των εργαζομένων.

39. Όσον αφορά το αντικείμενό της, η επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης συμφωνία, όπως ακριβώς και εκείνη της υποθέσεως επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση van der Woude¹⁶, θεσπίζει, στον τομέα της βιοτεχνικής αρτοποιίας, ένα επικουρικό σύστημα υγειονομικής περιθάλψεως, το οποίο συμβάλλει στη βελτίωση των συνθηκών εργασίας των εργαζομένων όχι μόνον επειδή τους παρέχει τα αναγκαία μέσα για την αντιμετώπιση των ιατρικών εξόδων, αλλά και επειδή μειώνει τις δαπάνες που θα βάρυναν τους εργαζομένους, εάν δεν υπήρχε η συλλογική σύμβαση. Επί του τελευταίου σημείου, υπενθυμίζω ότι, δυνάμει της πράξεως τροποποίησης, οι εισφορές που καταβάλλονται από τους εργαζομένους καθορίζονται κατ' αποκοπήν, χωρίς να τελούν σε συνάρτηση προς τις παροχές, και καταβάλλονται κατά το ήμισυ από τους εργοδότες.

40. Δεύτερον, το γεγονός ότι η επίμαχη στην κύρια δίκη συμφωνία δεν προβλέπει καμία δυνατότητα απαλλαγής από την υπαγωγή στο επικουρικό σύστημα που θεσπίζει, κατά τη γνώμη μου, δεν έχει συνέπειες ως προς την αδυναμία εφαρμογής της απαγορεύσεως του άρθρου 81, παράγραφος 1, ΕΚ, δεδομένου ότι ούτε η φύση ούτε το αντικείμενο της

επίμαχης στην κύρια δίκη συμφωνίας μεταβάλλονται ελλείψει τέτοιας ρήτηρας.

41. Κατά τα λοιπά, επισημαίνω ότι, με τις προπαρατεθείσες αποφάσεις Albany, Brentjens' και Drijvende Bokken, που αφορούσαν την υποχρεωτική υπαγωγή των επιχειρήσεων ορισμένου τομέα δραστηριοτήτων σε σύστημα επικουρικών συντάξεων, η οποία συνοδευόταν από δυνατότητα απαλλαγής, το Δικαστήριο δεν απέδωσε ιδιαίτερη βαρύτητα στην αναγνώριση στο πλαίσιο της εκ μέρους του ερμηνείας του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης ΕΚ της εν λόγω δυνατότητας απαλλαγής από την υπαγωγή στην οποία πρόεβη.

42. Συγκεκριμένα, το Δικαστήριο δεν έκρινε αναγκαίο να μεταβάλει την αξιολόγησή του ως προς τη φύση και το αντικείμενο συμφωνίας συναφθείσας μεταξύ κοινωνικών εταίρων ούτε στην προπαρατεθείσα απόφαση van der Woude, μολονότι στην εν λόγω υπόθεση επρόκειτο για συλλογική σύμβαση εργασίας η οποία υποχρέωνε τους εργοδότες ορισμένου τομέα να καταβάλλουν σε συγκεκριμένο ασφαλιστή εισφορές βάσει συστήματος επικουρικής ασφαλίσεως υγειονομικής περιθάλψεως, χωρίς να υπάρχει δυνατότητα απαλλαγής από την υπαγωγή στον οικείο φορέα ή στον ασφαλιστή που είχε ορίσει ο δεύτερος¹⁷.

43. Επί του σημείου αυτού, το Δικαστήριο, καθόσον περιορίστηκε αποκλειστικώς στην

16 — Απόφαση της 21ης Σεπτεμβρίου 2000, C-222/98 (Συλλογή 2000, σ. I-7111, σκέψη 25).

17 — Βλ. σκέψεις 26 και 27 της προπαρατεθείσας αποφάσεως, καθώς και σημεία 24 έως 26 και 31 των προτάσεων του γενικού εισαγγελέα N. Fennelly στην υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η εν λόγω απόφαση.

εξέταση της φύσεως και του αντικειμένου των επίμαχων συμφωνιών, έλαβε σαφώς ως αφετηρία τις προτάσεις του γενικού εισαγγελέα F. G. Jacobs στις υποθέσεις επί των οποίων εκδόθηκαν οι προπαρατεθείσες αποφάσεις Albany, Brentjens' και Drijvende Bokken, ο οποίος επισήμανε, όχι χωρίς επιφυλάξεις, ότι μόνον οι συλλογικές συμβάσεις που αφορούν βασικά θέματα συλλογικών διαπραγματεύσεων, όπως οι μισθοί και όροι εργασίας, και δεν επηρεάζουν (άμεσα) τρίτες αγορές ή τρίτα πρόσωπα μπορούν να μην εμπίπτουν στην απαγόρευση του άρθρου 81, παράγραφος 1, ΕΚ¹⁸. Στο πλαίσιο αυτό, ο γενικός εισαγγελέας F. G. Jacobs διατύπωσε την άποψη ότι το γεγονός ότι στις προπαρατεθείσες υποθέσεις Albany, Brentjens' και Drijvende Bokken η επίμαχη συλλογική σύμβαση όντως δεν είχε ως *συνέπεια* τον αποκλεισμό των ασφαλιστικών εταιρειών προς όφελος του ταμείου συντάξεων που είχαν ορίσει οι κοινωνικοί εταίροι, συνεπεία, ιδίως, της υπάρξεως ρήτρας απαλλαγής από την υπαγωγή, καθιστούσε δυνατή την εξαίρεση της εν λόγω συμβάσεως από το πεδίο εφαρμογής του άρθρου 81, παράγραφος 1, ΕΚ¹⁹. Όσον αφορά το ότι η υπαγωγή στο εν λόγω σύστημα κατέστη υποχρεωτική λόγω παρεμβάσεως του Υπουργού των Κάτω Χωρών, τούτο θεωρήθηκε ότι αποτελεί διαφορετικό ζήτημα.

44. Επομένως, μπορεί ορθώς να γίνει δεκτό, όπως υποστηρίζει η Επιτροπή με τις

18 — Βλ. σημεία 193 και 194 των προτάσεων που διατυπώθηκαν στις υποθέσεις επί των οποίων εκδόθηκαν οι προπαρατεθείσες αποφάσεις Albany, Brentjens' και Drijvende Bokken.

19 — Βλ. σημείο 281.

γραπτές παρατηρήσεις της, ότι, προκειμένου να προσδιορισθεί εάν συλλογική σύμβαση με την οποία θεσπίζεται επικουρικό σύστημα υγειονομικής περιθάλψης με υποχρεωτική υπαγωγή εμπίπτει στο άρθρο 81, παράγραφος 1, ΕΚ, η νομολογία του Δικαστηρίου ουδόλως προσδίδει σημασία στον τρόπο θεσπίσεως της εν λόγω υποχρεωτικής υπαγωγής, ακόμη και εάν αυτή απορρέει από τη συλλογική σύμβαση αυτή καθεαυτήν.

45. Ως εκ τούτου, στην υπό κρίση υπόθεση, προκειμένου να εκτιμηθεί εάν η επίμαχη συμφωνία εμπίπτει στο πεδίο της απαγορεύσεως του άρθρου 81, παράγραφος 1, ΕΚ, παρέλκει να εξετασθεί εάν η υποχρεωτική υπαγωγή απορρέει αποκλειστικώς από το άρθρο 14 της τροποποιητικής πράξεως ή από τη συνδυασμένη εφαρμογή της εν λόγω ρήτρας και του άρθρου L. 912-1 του κώδικα κοινωνικής ασφαλίσεως.

46. Εν τέλει, όσον αφορά, τρίτον, την απόφαση των δημοσίων αρχών, της 16ης Οκτωβρίου 2006, να επεκτείνουν την εφαρμογή της επίμαχης στην υπόθεση της κύριας δίκης συμφωνίας σε όλες τις επιχειρήσεις του οικείου τομέα δραστηριοτήτων, ώστε να καταστεί υποχρεωτική για τις εν λόγω επιχειρήσεις, κατόπιν αιτήσεως των κοινωνικών εταίρων, επίσης από τις προπαρατεθείσες αποφάσεις Albany, Brentjens' και Drijvende Bokken προκύπτει ότι μια τέτοια απόφαση δεν μπορεί να θεωρηθεί ως επιβállουσα ή ευνοούσα την κατάρτιση αντιθέτων προς το άρθρο 81 ΕΚ συμπράξεων ή ως ενισχύουσα τα αποτελέσματα τέτοιων συμπράξεων, κατά παράβαση των άρθρων 10 ΕΚ και 81 ΕΚ, καθόσον, ιδίως, και όπως έχει ήδη επισημανθεί, αυτού του είδους οι συμφωνίες μεταξύ κοινωνικών εταίρων εξαιρούνται από την απαγόρευση

του τελευταίου αυτού άρθρου²⁰. Τα κράτη μέλη είναι, επομένως, ελεύθερα να καταστήσουν την εν λόγω συμφωνία υποχρεωτική για πρόσωπα τα οποία δεν δεσμεύονται από τα οριζόμενα σε αυτήν²¹.

Γ — *Επί της ερμηνείας των άρθρων 82 ΕΚ και 86 ΕΚ στο πλαίσιο χορηγήσεως αποκλειστικού δικαιώματος σε φορέα επιφορτισμένου με τη διαχείριση επικουρικού συστήματος υγειονομικής περιθάλψεως, χωρίς δυνατότητα απαλλαγής από την υπαγωγή, και της ενδεχόμενης καταχρήσεως δεσπόζουσας θέσεως*

47. Επομένως, προτείνω στο πρώτο σκέλος του προδικαστικού ζητήματος να δοθεί η απάντηση ότι, αφενός, η διαρρυθμίστη συστήματος υπαγωγής σε επικουρικό σύστημα υγειονομικής περιθάλψεως που προβλέπει την υπαγωγή σε μοναδικό φορέα, χωρίς καμία δυνατότητα απαλλαγής των οικείων επιχειρήσεων από την υπαγωγή, δεν εμπίπτει στην απαγόρευση του άρθρου 81, παράγραφος 1, ΕΚ και, αφετέρου, ότι τα άρθρα 10 ΕΚ και 81 ΕΚ δεν απαγορεύουν απόφαση των δημοσίων αρχών να καταστήσουν υποχρεωτική, κατόπιν αιτήσεως των αντιπροσωπευτικών οργανώσεων των εργοδοτών και των εργαζομένων συγκεκριμένου τομέα δραστηριοτήτων, μια συμφωνία απορρέουσα από συλλογικές διαπραγματεύσεις η οποία προβλέπει την υπαγωγή όλων των επιχειρήσεων του οικείου τομέα σε επικουρικό σύστημα υγειονομικής περιθάλψεως.

48. Η εξαίρεση από την απαγόρευση του άρθρου 81, παράγραφος 1, ΕΚ, που προκύπτει από την προεκτεθείσα ανάλυση βάσει της νομολογίας του Δικαστηρίου, δεν ισχύει ως προς το άρθρο 82 ΕΚ.

49. Συγκεκριμένα, ενώ στις προπαρατεθείσες αποφάσεις Albany, Brentjens' και Drijvende Bokken, καθώς και στην απόφαση Pavlon κ.λπ.²², το Δικαστήριο συνήγαγε έλλειψη δυνατότητας εφαρμογής της απαγορεύσεως του άρθρου 81, παράγραφος 1, ΕΚ στις επίμαχες στις εν λόγω υποθέσεις συμφωνίες, λόγω της φύσεως και του σκοπού τους, εντούτοις έκρινε ότι τα επιφορτισμένα με τη διαχείριση των συστημάτων επικουρικών συντάξεων ταμεία τα οποία έχουν συσταθεί βάσει των οικείων συμφωνιών αποτελούν επιχειρήσεις κατά την έννοια των κανόνων του ανταγωνισμού της Συνθήκης, οι οποίες διαθέτουν μεν αποκλειστικό δικαίωμα που τους απονέμει δεσπόζουσα θέση εντός σημαντικού τμήματος της κοινής αγοράς, κατά την έννοια του άρθρου 82 ΕΚ, είναι όμως επιφορτισμένες με τη διαχείριση υπηρεσιών

20 — Βλ., συναφώς, προπαρατεθείσες αποφάσεις Albany (σκέψεις 66 και 68), Brentjens' (σκέψεις 66 και 68) και Drijvende Bokken (σκέψεις 56 και 58).

21 — Προπαρατεθείσες αποφάσεις Albany (σκέψη 66), Brentjens' (σκέψη 66) και Drijvende Bokken (σκέψη 56).

22 — Απόφαση της 12ης Σεπτεμβρίου 2000, C-180/98 έως C-184/98 (Συλλογή 2000, σ. I-6451).

γενικού οικονομικού συμφέροντος, κατά την έννοια του άρθρου 86, παράγραφος 2, ΕΚ²³.

50. Συνεπώς, προκειμένου να δοθεί λυσιτελής απάντηση στο δεύτερο σκέλος του ερωτήματος που προκύπτει από την αίτηση του tribunal de grande instance de Périgueux για την έκδοση προδικαστικής απόφασης, επιβάλλεται να εξετασθεί, λαμβανομένων υπόψη των στοιχείων της δικογραφίας, εάν ο φορέας ο οποίος είναι επιφορτισμένος με τη διαχείριση του επικουρικού συστήματος υγειονομικής περιθάλψης στην υπόθεση της κύριας δίκης είναι επιχείρηση, κατά την έννοια, ιδίως, του άρθρου 82 ΕΚ, η οποία ενδέχεται να περιέλθει σε δεσπόζουσα θέση και να προβεί σε κατάχρηση της θέσεως αυτής, χωρίς να πληρούνται οι προϋποθέσεις εφαρμογής του άρθρου 86, παράγραφος 2, ΕΚ.

1. Επί της ιδιότητας φορέα διαχείρισης επικουρικού συστήματος υγειονομικής περιθάλψης, όπως η AG2R, ως επιχείρησης, κατά την έννοια των κανόνων του ανταγωνισμού της Συνθήκης

51. Όσον αφορά την ιδιότητα της AG2R ως επιχείρησης, το αιτούν δικαστήριο δέχεται ότι ο εν λόγω φορέας διαθέτει όλα τα οικεία χαρακτηριστικά, καθόσον παραπέμπει, κατ' αναλογία, στα σχετικά χωρία του σκεπτικού της προπαρατεθείσας απόφασης Albany.

23 — Βλ., αντιστοίως, προπαρατεθείσες αποφάσεις Albany (σκέψεις 87, 92, 111 και 123), Brentjens' (σκέψεις 87, 92, 111 και 123) και Drijvende Bokken (σκέψεις 77, 82, 101 και 113), καθώς και Pavlov (σκέψεις 119, 126, 130).

52. Ωστόσο, οι μετέχοντες στη διαδικασία που κατέθεσαν παρατηρήσεις ενώπιον του Δικαστηρίου διαφωνούν επί του σημείου αυτού. Ενώ οι διάδικοι της διαφοράς της κύριας δίκης δεν αμφισβητούν την ιδιότητα της AG2R ως επιχείρησης, η Γερμανική Κυβέρνηση ισχυρίζεται ότι το αιτούν δικαστήριο δεν παρέσχε επαρκή στοιχεία προκειμένου να δοθεί απάντηση στο εν λόγω ζήτημα. Η Γαλλική Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι το αιτούν δικαστήριο δεν ερεύνησε δεόντως εάν η AG2R μπορεί να χαρακτηριστεί ως επιχείρηση και επιπλέον ισχυρίζεται ότι, λαμβανομένων υπόψη των διαφορών που υφίστανται μεταξύ του επικουρικού συστήματος υγειονομικής περιθάλψης με τη διαχείριση του οποίου είναι επιφορτισμένος ο εν λόγω φορέας και του επίμαχου στην υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η προπαρατεθείσα απόφαση Albany ταμείου συντάξεων, το περιεχόμενο και μόνον της εν λόγω αποφάσεως δεν αρκεί ώστε να χαρακτηριστεί η AG2R ως επιχείρηση, κατά την έννοια των κανόνων του ανταγωνισμού της Συνθήκης. Εν τέλει, η Επιτροπή, μολονότι διαφοροποιείται από τις ανωτέρω απόψεις, ισχυρίζεται κατ' ουσίαν ότι, πλην της συγκεκριμένης εξετάσεως του επικουρικού συστήματος υγειονομικής περιθάλψης η διαχείριση του οποίου ανατέθηκε στην AG2R βάσει της πράξεως τροποποίησεως στην υπόθεση της κύριας δίκης – από την οποία είναι εμφανώς δυσχερές να συναχθούν ολοκληρωμένα συμπεράσματα κατ' εφαρμογήν των κριτηρίων που προκύπτουν από τη νομολογία του Δικαστηρίου–, επιβάλλεται να ληφθεί επίσης υπόψη το γενικό νομικό πλαίσιο στο οποίο εμπίπτει η λειτουργία των ταμείων προνοίας στη Γαλλία, από το οποίο πρέπει να συναχθεί ότι ένας φορέας, όπως η AG2R, παρέχει τις υπηρεσίες του τελών σε σχέση ανταγωνισμού με τις ασφαλιστικές εταιρείες και, συνεπώς, έχει την ιδιότητα της επιχείρησης κατά την έννοια του άρθρου 82 ΕΚ.

53. Μολονότι, για τους λόγους που παρατίθενται στη συνέχεια, συμφερίζομαι πλήρως την επί της ουσίας ανάλυση του εν λόγω

ζητήματος που ανέπτυξε η Επιτροπή τόσο με τις γραπτές της παρατηρήσεις όσο και κατά την επ' ακροατηρίου διαδικασία ενώπιον του Δικαστηρίου, οι αντικρουόμενες απόψεις των μετεχόντων στη διαδικασία εγείρουν, κατά την άποψή μου, ένα διαδικαστικό ζήτημα γενικού χαρακτήρα, ήτοι το σχετικό με τη δυνατότητα αμφισβήτησεως ενώπιον του Δικαστηρίου του νομικού χαρακτηρισμού πραγματικών περιστατικών (και όχι της αξιολογήσεώς τους)²⁴ στον οποίο προέβη το αιτούν δικαστήριο.

54. Συναφώς, υπενθυμίζω ότι το αιτούν δικαστήριο (πιθανώς λαμβάνοντας υπόψη τη σύγκλιση των επιχειρημάτων των διαδίκων της κύριας δίκης επί του σημείου αυτού) δεν διατυπώνει καμία αμφιβολία όσον αφορά τον χαρακτηρισμό της AG2R ως επιχειρήσεως κατά την έννοια του άρθρου 82 ΕΚ.

55. Υπό τις περιστάσεις αυτές, θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι το αιτούν δικαστήριο έχει επιλύσει το εν λόγω ζήτημα –πράγμα που θα εξηγούσε τον λόγο για τον οποίο παρέσχε ελάχιστα μόνον πραγματικά και νομικά στοιχεία για τη θεμελίωση του εν λόγω χαρακτηρισμού– και, συνεπώς, ότι, καθόσον το Δικαστήριο δεν ερωτήθηκε ως προς το εν λόγω ζήτημα, τούτο θα πρέπει να θεωρείται ως μη επιδεχόμενο αμφισβήτηση για τους σκοπούς της παρούσας διαδικασίας²⁵.

56. Αντιθέτως, και όπως ισχυρίζονται η Γαλλική Κυβέρνηση και η Επιτροπή, μπορεί να θεωρηθεί ότι ο εν λόγω νομικός χαρακτηρισμός δεν πρέπει να στερεί από το Δικαστήριο το καθήκον να επισημάνει τα ερμηνευτικά στοιχεία του δικαίου της Ένωσης που καθιστούν δυνατή την αναιρέση ή την επιβεβαίωση του εν λόγω νομικού χαρακτηρισμού, τοσούτο μάλλον οσάκις, όπως στην υπόθεση της κύριας δίκης, ο εν λόγω χαρακτηρισμός (η ύπαρξη επιχειρήσεως κατά την έννοια των κανόνων του ανταγωνισμού της Συνθήκης) συνιστά προϋπόθεση της εφαρμογής των κανόνων του δικαίου της Ένωσης (ήτοι των άρθρων 82 ΕΚ και 86 ΕΚ) των οποίων την ερμηνεία ζητεί το αιτούν δικαστήριο.

57. Κατά τη γνώμη μου πρέπει να προτιμηθεί η δεύτερη αυτή προσέγγιση. Συγκεκριμένα, το Δικαστήριο όχι μόνο δεν μπορεί να δεσμεύεται από την ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης στην οποία προέβη εθνικό δικαστήριο στο πλαίσιο προδικαστικής παραπομπής²⁶, αλλά, κατ' αρχήν, οφείλει επίσης να εξετάζει εάν είναι ακριβής ο νομικός χαρακτηρισμός στον οποίο προέβη ο εθνικός δικαστής ως προς ορισμένη έννοια του δικαίου της Ένωσης, εν προκειμένω ως προς αυτήν της επιχειρήσεως *κατά την έννοια* των κανόνων του ανταγωνισμού της Συνθήκης.

24 — Συγκεκριμένα, σύμφωνα με τη νομολογία σχετικά με την κατανομή των αρμοδιοτήτων μεταξύ του Δικαστηρίου και των εθνικών δικαστηρίων στο πλαίσιο της διαδικασίας εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως, η εκτίμηση των πραγματικών περιστατικών της κύριας δίκης απόκειται αποκλειστικά στο αιτούν δικαστήριο: βλ., ιδίως, αποφάσεις της 15ης Μαΐου 2003, C-282/00, RAR (Συλλογή 2003, σ. I-4741, σκέψη 47), της 10ης Ιουνίου 2010, C-140/09, Fallimento Traghetti del Mediterraneo (Συλλογή 2010, σ. I-5243, σκέψη 22), και της 8ης Σεπτεμβρίου 2010, C-316/07, C-358/07 έως C-360/07, C-409/07 και C-410/07, Markus Stoß (Συλλογή 2010, σ. I-8069, σκέψη 62).

25 — Βλ., κατ' αναλογία, όσον αφορά τις κρατικές ενισχύσεις, προπαρατεθείσα απόφαση Fallimento Traghetti del Mediterraneo (σκέψη 26).

26 — Σύμφωνα με το διάβημα που έγινε δεκτό με την απόφαση της 12ης Φεβρουαρίου 2009, C-515/07, Vereniging Noordelijke Land- en Tuinbouw Organisatie (Συλλογή 2009, σ. I-839, σκέψεις 29 έως 40), με την οποία το Δικαστήριο απέρριψε την παραδοχή επί της οποίας στηρίζονταν τα προδικαστικά ερωτήματα του αιτούντος δικαστηρίου. Η εν λόγω παραδοχή συνίστατο σε εσφαλμένη ερμηνεία ορισμένης διατάξεως του παραγώγου δικαίου της Ένωσης, ως προς την οποία το αιτούν δικαστήριο έκρινε ότι μπορούσε να τύχει εφαρμογής επί των πραγματικών περιστατικών της διαφοράς της κύριας δίκης. Βλ. επίσης τις προτάσεις μου, της 22ας Δεκεμβρίου 2008, στην οικεία υπόθεση (σημεία 18 και 19, καθώς και 35 έως 57).

58. Λαμβανομένων υπόψη των εν λόγω δι-αδικαστικών εκτιμήσεων, επιβάλλεται να υπομνησθεί ότι, στο πλαίσιο του δικαίου του ανταγωνισμού, το Δικαστήριο έχει κρίνει επανειλημμένως ότι η έννοια της επιχειρή-σεως καλύπτει κάθε φορέα που ασκεί οικο-νομική δραστηριότητα, ανεξάρτητα από το νομικό καθεστώς που τον διέπει και τον τρό-πο της χρηματοδοτήσεώς του²⁷. Συναφώς, το Δικαστήριο ορίζει ως οικονομική δραστηρι-ότητα κάθε δραστηριότητα που συνίσταται στην προσφορά αγαθών ή υπηρεσιών σε μια δεδομένη αγορά²⁸.

59. Στον τομέα της κοινωνικής ασφαλίσεως, το Δικαστήριο έχει διατυπώσει δύο βασικά κριτήρια παρέχοντα τη δυνατότητα να ελεγ-χθεί η οικονομική ή μη φύση της δραστηριό-τητας που ασκείται από τους φορείς που είναι επιφορτισμένοι με τη διαχείριση των διαφό-ρων συναφών συστημάτων. Το Δικαστήριο εξετάζει, αφενός, εάν το επίμαχο σύστημα εφαρμόζει την αρχή της αλληλεγγύης και, αφετέρου, σε ποιο βαθμό το σύστημα αυτό υπόκειται σε κρατική εποπτεία²⁹. Σε περί-πτωση που το σύστημα εφαρμόζει την αρχή της αλληλεγγύης και υπόκειται σε κρατική εποπτεία, ο φορέας που είναι επιφορτισμέ-νος με τη διαχείριση του εν λόγω συστή-ματος θεωρείται ότι δεν ασκεί οικονομική

δραστηριότητα και, επομένως, δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής των άρθρων 81 ΕΚ και 82 ΕΚ.

60. Βάσει του σκεπτικού αυτού, το Δικα-στήριο έκρινε ότι ορισμένοι φορείς που είναι επιφορτισμένοι με τη διαχείριση των εκ του νόμου προβλεπόμενων συστημάτων ασφαλί-σεως υγείας και συνταξιοδοτήσεως, οι οποίοι περιορίζονται στην εφαρμογή του νόμου, μη διαθέτοντας καμία δυνατότητα να επηρεά-σουν το ύψος των εισφορών, τη χρήση των κεφαλαίων και το ύψος των παροχών, ασκούν δραστηριότητα στηριζόμενη στην αρχή της εθνικής αλληλεγγύης και μη επιδιώκουσα οποιοδήποτε κερδοσκοπικό σκοπό³⁰.

61. Ομοίως, το Δικαστήριο έκρινε ότι ο γε-γονός ότι δεν υπάρχει άμεση σχέση μεταξύ των εισφορών που καταβάλλουν οι ασφαλι-σμένοι και των παροχών που καταβάλλονται από οργανισμό επιφορτισμένο με τη διαχεί-ριση ενός εκ του νόμου προβλεπόμενου συ-στήματος ασφαλίσεως κατά των εργατικών ατυχημάτων, καθώς και ο καθορισμός από το Δημόσιο του ύψους των παροχών και των εισφορών, οδηγούν στο συμπέρασμα ότι ο εν λόγω οργανισμός επιτελεί αποστολή απο-κλειστικά κοινωνικού και όχι οικονομικού χαρακτήρα³¹.

62. Αντιθέτως, στις περιπτώσεις που επρό-κειτο για επικουρικά και όχι βασικά συστή-ματα, περιλαμβανομένης της περιπτώσεως όπου τα εν λόγω συστήματα παρουσίαζαν εν μέρει τα χαρακτηριστικά των συστημά-των που επιτελούν αποκλειστικά κοινωνικής φύσεως λειτουργία³², έγινε δεκτό ότι οι επι-φορτισμένοι με τη διαχείριση των εν λόγω συστημάτων φορείς είναι επιχειρήσεις κατά

27 — Βλ., ιδίως, αποφάσεις της 23ης Απριλίου 1991, C-41/90, Höfner και Elser (Συλλογή 1991, σ. I-1979, σκέψη 21), της 17ης Φεβρουαρίου 1993, Poucet και Pistre, C-159/91 και C-160/91 (Συλλογή 1993, σ. I-637, σκέψη 17), της 16ης Νοεμβρίου 1995, C-244/94, Fédération française des sociétés d'assurance κ.λπ. (Συλλογή 1995, σ. I-4013, σκέψη 14), προπαρατεθείσα απόφαση Albany (σκέψη 77), προπαρατεθείσα απόφαση Pavlov (σκέψεις 74 και 108), αποφάσεις της 19ης Φεβρουαρίου 2002, C-309/99, Wouters κ.λπ. (Συλλογή 2002, σ. I-1577, σκέψη 46), της 16ης Μαρτίου 2004, C-264/01, C-306/01, C-354/01 και C-355/01, AOK Bundesverband κ.λπ. (Συλλογή 2004, σ. I-2493, σκέψη 46), και της 5ης Μαρτίου 2009, C-350/07, Kattner Stahlbau (Συλλογή 2009, σ. I-1513, σκέψη 34).

28 — Βλ., αντί πολλών, προπαρατεθείσα απόφαση Pavlov (σκέψη 75) και απόφαση της 1ης Ιουλίου 2008, C-49/07, ΜΟΤΟΕ (Συλλογή 2008, σ. I-4863, σκέψη 22).

29 — Βλ., συναφώς, ιδίως, προπαρατεθείσα απόφαση Poucet και Pistre (σκέψεις 8 έως 15), απόφαση της 22ας Ιανουαρίου 2002, C-218/00, Cisl (Συλλογή 2002, σ. I-691, σκέψεις 37 έως 46), προπαρατεθείσα απόφαση AOK Bundesverband κ.λπ. (σκέψεις 47 έως 57), και προπαρατεθείσα απόφαση Kattner Stahlbau (σκέψεις 43 έως 68).

30 — Βλ. προπαρατεθείσα απόφαση Poucet και Pistre (σκέψεις 15 και 18). Βλ., επίσης, συναφώς, προπαρατεθείσα από-φαση AOK Bundesverband κ.λπ. (σκέψεις 52 έως 56).

31 — Βλ. προπαρατεθείσα απόφαση Cisl (σκέψεις 42, 43 και 45).

32 — Βλ. προπαρατεθείσα απόφαση AOK Bundesverband κ.λπ. (σκέψη 49).

την έννοια των κανόνων του ανταγωνισμού της Συνθήκης

63. Συγκεκριμένα, με την προπαρατεθείσα απόφαση Fédération française des sociétés d'assurance κ.λπ., το Δικαστήριο έκρινε ότι ένας μη κερδοσκοπικός οργανισμός, ο οποίος διαχειρίζεται προαιρετικό σύστημα ασφάλισης γήρατος που συμπληρώνει το υποχρεωτικό βασικό σύστημα και λειτουργεί σύμφωνα με την αρχή της κεφαλαιοποίησης και του οποίου οι παροχές εξαρτώνται μόνον από το ύψος των εισφορών, παρουσιάζει τα χαρακτηριστικά επιχειρήσεως κατά την έννοια των άρθρων 81 ΕΚ και 82 ΕΚ. Συναφώς, πρέπει να επισημανθεί ότι ούτε η επιδίωξη σκοπού κοινωνικού χαρακτήρα ούτε οι επιταγές αλληλεγγύης, όπως, μεταξύ άλλων, εκείνη της μη εξαρτήσεως των εισφορών από τον κίνδυνο μέσω προηγούμενης επιλογής των ασφαλισμένων, ούτε οι άλλοι κανόνες σχετικά ιδίως με τους περιορισμούς στους οποίους ο διαχειριζόμενος το σύστημα οργανισμός υπόκειται κατά την πραγματοποίηση των επενδύσεων θεωρήθηκαν επαρκείς ώστε να άρουν τον οικονομικό χαρακτήρα από τη δραστηριότητα που ασκούσε ο επίμαχος οργανισμός.³³

64. Ομοίως, με την προπαρατεθείσα απόφαση Albany, η οποία, το υπενθυμίζω, αφορούσε ένα μη κερδοσκοπικού σκοπού κλαδικό ταμείο επικουρικών συντάξεων, το οποίο λειτουργούσε στο πλαίσιο ενός συστήματος υποχρεωτικής ασφάλισης και καθόριζε το ύψος των εισφορών και των παροχών βάσει ενός μηχανισμού αλληλεγγύης, το Δικαστήριο έκρινε ότι το εν λόγω ταμείο καθόριζε μόνο του το ύψος των εισφορών και των παροχών, ότι λειτουργούσε βάσει της αρχής

της κεφαλαιοποίησης και υπέκειτο, όπως μια ασφαλιστική εταιρεία, στον έλεγχο του Ασφαλιστικού Επιμελητηρίου. Επιπλέον, το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι το γεγονός ότι το εν λόγω κλαδικό ταμείο συντάξων είχε, σε ορισμένες περιπτώσεις, την υποχρέωση ή την ευχέρεια να απαλλάξει τις επιχειρήσεις από την υποχρέωση παραγωγής συνεπήγγο ότι το ταμείο αυτό ασκούσε οικονομική δραστηριότητα σε ανταγωνισμό με τις ασφαλιστικές εταιρείες.³⁴

65. Τα συμπεράσματα που συνάγονται από την εν λόγω νομολογία όσον αφορά την υπό κρίση υπόθεση είναι τα ακόλουθα.

66. Κατ' αρχάς, το Δικαστήριο προφανώς διακρίνει σαφώς μεταξύ, αφενός, των αποκαλούμενων βασικών συστημάτων εκ του νόμου, των οποίων οι φορείς διαχειρίσεως θεωρούνται ανέκαθεν ως μη ασκούντες οικονομική δραστηριότητα, και, αφετέρου, των επικουρικών συστημάτων, είτε αυτά είναι προαιρετικά είτε έχουν καταστεί υποχρεωτικά από τις δημόσιες αρχές, των οποίων οι διάφοροι φορείς διαχειρίσεως χαρακτηρίζονται ως επιχειρήσεις κατά την έννοια των κανόνων του ανταγωνισμού της Συνθήκης.

67. Δεύτερον, δεν χωρεί αμφιβολία ότι ουδόλως ασκεί επιρροή ως προς τον αποκλεισμό του οικονομικού χαρακτήρα δεδομένης δραστηριότητας το γεγονός ότι ένας φορέας επιφορτισμένος με τη διαχείριση επικουρικού συστήματος υγειονομικής περιθάλψεως,

33 — Βλ. προπαρατεθείσα απόφαση Fédération française des sociétés d'assurance κ.λπ. (σκέψεις 9 και 17 έως 20).

34 — Προπαρατεθείσα απόφαση Albany (σκέψεις 81 έως 85). Βλ. επίσης προπαρατεθείσες αποφάσεις Brentjens' (σκέψεις 81 έως 85) και Drijvende Bokken (σκέψεις 71 έως 75), καθώς και Pavlón κ.λπ. (σκέψεις 114 και 115).

όπως ο επίμαχος στην υπόθεση της κύριας δίκης, δεν επιδιώκει σκοπό κερδοσκοπικού χαρακτήρα, το ότι τον εν λόγω φορέα διαχειρίζονται ισομερώς οι κοινωνικοί εταίροι ή/και το ότι το σύστημα με του οποίου τη διαχείριση είναι επιφορτισμένος ο φορέας αυτός επιδιώκει σκοπό κοινωνικού χαρακτήρα, πράγμα που προκύπτει, ιδίως, από το προοίμιο της τροποποιητικής πράξεως.

68. Τρίτον, από τη νομολογία του Δικαστηρίου προκύπτει, αντιθέτως, ότι εκείνο που έχει κεφαλαιώδη σημασία προκειμένου να διαπιστωθεί σε ποιο βαθμό εφαρμόζεται η αρχή της αλληλεγγύης είναι η ελευθερία που διαθέτει ο επίμαχος φορέας όσον αφορά τον καθορισμό του ύψους των εισφορών και την αξία των χορηγουμένων παροχών, δεδομένου ότι τόσο ο καθορισμός του επιφορτισμένου με τη διαχείριση του συστήματος φορέα όσο και η διαχείριση των ουσιωδών στοιχείων του συστήματος αυτού υπόκεινται στην εποπτεία του Δημοσίου³⁵.

69. Πρώτον, όσον αφορά την αρχή της αλληλεγγύης, η εφαρμογή της συνεπάγεται, κατά το Δικαστήριο, ότι οι παροχές που χορηγούνται στον ασφαλισμένο δεν είναι απολύτως ανάλογες προς τις εισφορές που έχουν καταβληθεί³⁶.

70. Στην υπόθεση της κύριας δίκης, προκύπτει από τα στοιχεία της δικογραφίας ότι οι παροχές του επικουρικού συστήματος υγειονομικής περιθάλψεως καθορίζονται σε προσαρτημένο στην τροποποιητική πράξη κατάλογο ο οποίος απαριθμεί τις παροχές που εξασφαλίζονται συμπληρωματικώς προς εκείνες που εξασφαλίζει το βασικό υποχρεωτικό σύστημα κοινωνικής ασφαλίσεως.

Επιπλέον, το ύψος των εισφορών για τα δύο πρώτα έτη λειτουργίας του συστήματος καθορίζεται στο άρθρο 5 της τροποποιητικής πράξεως κατ' αποκοπήν και κατά τρόπο ενιαίο για όλους τους ασφαλισμένους, χωρίς να λαμβάνεται υπόψη η κατάσταση της υγείας ή η ηλικία τους, και ανέρχεται σε 40 ευρώ ανά μισθωτό μηνιαίως, ποσό το οποίο καταβάλλεται κατά το ήμισυ από τους εργοδότες³⁷. Κατά το ίδιο άρθρο, μετά την παρέλευση του δευτέρου έτους εφαρμογής του συστήματος, το ύψος της εισφοράς επανεξετάζεται από τα συμβαλλόμενα στην τροποποιητική πράξη μέρη, βάσει των αποτελεσμάτων της λειτουργίας του συστήματος και της διαμορφώσεως του ύψους των δαπανών υγειονομικής περιθάλψεως, καθώς και των συναφών νομοθετικών και κανονιστικών διατάξεων.

71. Όπως ορθώς επισήμανε η Επιτροπή με τις γραπτές παρατηρήσεις της, δεν υπάρχει, επομένως, άμεση σχέση μεταξύ των χορηγουμένων παροχών και του ύψους των εισφορών που έχουν καταβληθεί.

72. Εξάλλου, το γεγονός ότι οι εργοδότες καλύπτουν κατά το ήμισυ το κόστος της ασφαλίσεως υγειονομικής περιθάλψεως των εργαζομένων τους αποτελεί προφανώς έκφανση της αρχής της αλληλεγγύης μεταξύ των πρώτων και των δευτέρων, καθώς και μεταξύ των εργοδοτών αυτού καθεαυτών του συναφούς τομέα δραστηριοτήτων, σύμφωνα με τον στόχο της αμοιβαίας καλύψεως των επαγγελματικών κινδύνων που μνημονεύεται στο προοίμιο της τροποποιητικής πράξεως. Επιπλέον, όπως υπογράμμισε η Γαλλική Κυβέρνηση στις γραπτές παρατηρήσεις της, και υπό την επιφύλαξη της διακριβώσεως από το αιτούν δικαστήριο, είναι εμφανές ότι η εφαρμογή της αρχής της αλληλεγγύης έχει ενισχυθεί έτι περαιτέρω βάσει πλειόνων μεταρρυθμίσεων της τροποποιητικής πράξεως,

35 — Βλ., συναφώς, προπαρατεθείσες αποφάσεις *Cisal* (σκέψη 43) και *Kattner Stahlbau* (σκέψη 65).

36 — Βλ., ιδίως, προπαρατεθείσες αποφάσεις *Cisal* (σκέψη 44) και *Kattner Stahlbau* (σκέψη 65).

37 — Όπως προαναφέρθηκε, το ποσό αυτό ανερχόταν σε 32 ευρώ για το σύστημα της περιοχής *Alsace-Moselle* κατά το έτος 2007 και από το έτος 2008 μείωθηκε σε 28 ευρώ.

κατά τις οποίες, αφενός, οι έλκοντες δικαιώματα από αποβίωσαντα μισθωτό διατηρούν για χρονικό διάστημα ενός έτους το δικαίωμα λήψεως των συμβατικών παροχών τις οποίες εδικαιούτο ο εν λόγω μισθωτός, οι δε εισφορές που αντιστοιχούν στο εν λόγω χρονικό διάστημα καλύπτονται από το ίδιο το σύστημα³⁸ και, αφετέρου, ο απολυθείς μισθωτός ο οποίος δικαιούται της καλύψεως του υποχρεωτικού συστήματος ασφαλίσεως ανεργίας διατηρεί το δικαίωμα λήψεως των συμβατικών παροχών για χρονικό διάστημα 9 μηνών, κατ' ανώτατο όριο, οι δε συναφείς παροχές χρηματοδοτούνται από τις εισφορές των επιχειρήσεων και των εν ενεργεία μισθωτών οι οποίοι είναι ασφαλισμένοι στο επικουρικό σύστημα υγειονομικής περιθάλψεως³⁹. Πρόκειται για αλληλεγγύη η οποία, κατά τη γνώμη μου, συνεπάγεται μια ανακατανομή των εσόδων προς όφελος των προσώπων που, σε περίπτωση που δεν θα υφίστατο ένα τέτοιο σύστημα, κατά πάσα πιθανότητα θα στερούνταν των παροχών επικουρικής ασφαλίσεως, λαμβανομένων υπόψη των οικονομικών τους πόρων ή/και της καταστάσεως της υγείας τους. Εξάλλου, υπό την επιφύλαξη της διακριβώσεως από το αιτούν δικαστήριο, είναι εμφανές ότι η AG2R δεν διαθέτει διακριτική ευχέρεια ούτε ως προς τον καθορισμό και την αναθεώρηση του ύψους των εισφορών, η οποία εμπίπτει στην αποκλειστική αρμοδιότητα των κοινωνικών εταίρων, λαμβανομένων υπόψη των αποτελεσμάτων της λειτουργίας του συστήματος και άλλων γενικότερων στοιχείων, ούτε ως προς την αξία των χορηγούμενων παροχών.

73. Ο φορέας διαχείρισεως του επικουρικού συστήματος υγειονομικής περιθάλψεως ευρίσκεται, κατά τη γνώμη μου, σε κατάσταση

σαφώς διαφορετική από εκείνη του ταμείου συντάξεων, το οποίο αποτελούσε αντικείμενο της προπαρατεθείσας αποφάσεως Albany, και το οποίο, το υπενθυμίζω, καθόριζε το ίδιο το ύψος των εισφορών και των παροχών.

74. Επιπλέον, αντιθέτως προς την κατάσταση που έδωσε αφορμή για την τελευταία απόφαση, η AG2R ουδόλως διαθέτει δυνατότητα χορηγήσεως απαλλαγής από την υποχρέωση υπαγωγής σε επιχείρηση που έχει ασφαλίσει ήδη τους εργαζομένους της σε άλλο ανταγωνιστικό ταμείο προνοίας, στοιχείο το οποίο κρίθηκε, με την προπαρατεθείσα απόφαση Albany, ότι αποτελεί έρεισμα για τον οικονομικό χαρακτήρα της δραστηριότητας που ασκούσε το επίμαχο στην υπόθεση εκείνη ταμείο συντάξεων.

75. Συνεπώς, όσον αφορά την εφαρμογή της αρχής της αλληλεγγύης, η κατάσταση της υποθέσεως της κύριας δίκης προφανώς προσομοιάζει μάλλον με εκείνη των υποθέσεων επί των οποίων εκδόθηκαν οι προπαρατεθείσες αποφάσεις Poucet και Pistre, Cissal, AOK Bundesverband κλπ., Cissal, καθώς και Kattner Stahlbau, στις οποίες, λαμβανομένων υπόψη των πραγματικών και νομικών στοιχείων που περιήλθαν σε γνώση του Δικαστηρίου, κρίθηκε ότι οι φορείς διαχείρισεως διαφόρων συναφών εκ του νόμου συστημάτων κοινωνικής ασφαλίσεως δεν είναι επιχειρήσεις κατά την έννοια των κανόνων του ανταγωνισμού της Συνθήκης.

38 — Βλ. άρθρο 1 της τροποποιητικής πράξεως αριθ. 2 της 12ης Νοεμβρίου 2007 στην προπαρατεθείσα τροποποιητική πράξη.

39 — Βλ. άρθρο 2 της τροποποιητικής πράξεως αριθ. 5 της 21ης Ιουλίου 2009 στην τροποποιητική πράξη Ένα ανάλογο χαρακτηριστικό μνημονεύθηκε στην προπαρατεθείσα απόφαση Poucet και Pistre (σκέψη 10) όσον αφορά το εκ του νόμου υποχρεωτικό σύστημα ασφαλίσεως υγείας και μητρότητας στη Γαλλία.

76. Ασφαλώς, αντιθέτως προς τις καταστάσεις που έδωσαν αφορμή για τις υποθέσεις επί των οποίων εκδόθηκαν οι τέσσερις προπαρατεθείσες αποφάσεις, το ύψος της εισφοράς που ισχύει βάσει του επίμαχου στην υπόθεση της κύριας δίκης επικουρικού

συστήματος υγειονομικής περιθάλψεως δεν έχει καθοριστεί σε συνάρτηση με τα έσοδα των ασφαλισμένων. Εντούτοις, το εν λόγω χαρακτηριστικό, όπως επισημαίνει η Επιτροπή με τις γραπτές παρατηρήσεις της, δεν μαρτυρά την επίδειξη μικρότερου βαθμού αλληλεγγύης, αλλά προφανώς εξηγείται μάλλον από το γεγονός ότι το θεσπισθέν σύστημα αποβλέπει στην επιστροφή των πραγματικών δαπανών και όχι στη χορήγηση εισοδήματος αναπλήρωσεως.

77. Παρά ταύτα επισημαίνεται, δεύτερον, ότι, αντιθέτως προς τις υποθέσεις που έδωσαν αφορμή για τις προπαρατεθείσες αποφάσεις Roucet και Pistre, Cissal, AOK Bundesverband κ.λπ., Cissal, καθώς και Kattner Stahlbau, εν προκειμένω το Δημόσιο ουδόλως ασκεί επιρροή στον καθορισμό του φορέα που είναι επιφορτισμένος με τη διαχείριση του επικουρικού συστήματος υγειονομικής περιθάλψεως, και ότι, λαμβανομένου υπόψη του γαλλικού νομικού πλαισίου, ένας φορέας όπως η AG2R ανταγωνίζεται ιδίως τις ασφαλιστικές εταιρείες.

78. Συναφώς, πρέπει να επισημανθεί ότι, αφενός, οσάκις, όπως στην υπόθεση της κύριας δίκης, οι κοινωνικοί εταίροι επιλέγουν να καθιερώσουν αμοιβαία κάλυψη κινδύνων για ορισμένο τομέα δραστηριοτήτων, οι εν λόγω εταίροι ουδόλως υποχρεούνται να ορίσουν ένα ταμείο προνοίας, όπως η AG2R, ως διαχειριστή του οικείου συστήματος⁴⁰. Συγκεκριμένα, κατά το άρθρο 1 του νόμου 89-1009, όπως τροποποιήθηκε με τον νόμο 94-678, στο οποίο παραπέμπει το άρθρο L. 912-1 του

40 — Ούτε υποχρεούται ο εν λόγω διαχειριστής να αναλάβει και τη διαχείριση επικουρικού συστήματος υγειονομικής περιθάλψεως.

κώδικα κοινωνικής ασφάλισης, οι υπηρεσίες προνοίας μπορούν επίσης να παρέχονται από τις ασφαλιστικές εταιρείες, οι οποίες διέπονται από τον ασφαλιστικό κώδικα, καθώς και από τα ταμεία αλληλασφάλισης. Συνεπώς, εάν οι εν λόγω εταίροι αποφασίσουν να αναθέσουν τη διαχείριση επικουρικού συστήματος υγειονομικής περιθάλψεως σε ορισμένο ταμείο προνοίας, η εν λόγω ανάθεση είναι αποτέλεσμα ελεύθερης επιλογής μεταξύ διαφόρων πιθανών παρόχων⁴¹. Επομένως, ουδόλως μπορεί να αποκλειστεί το ενδεχόμενο η επιλογή ορισμένου φορέα να οφείλεται όχι μόνο σε εκτιμήσεις που αφορούν τη διαχείριση, όπως η δυνατότητα ασκήσεως της διαχείρισης ισομερώς στο πλαίσιο ενός ταμείου προνοίας, αλλά επίσης σε εκτιμήσεις οικονομικής φύσεως, οι οποίες μπορούν όλες να αποτελέσουν ένδειξη για το ότι ο εν λόγω φορέας αποτελεί πάροχο υπηρεσιών έναντι των κοινωνικών εταίρων οι οποίοι επιθυμούν, μέσω των συλλογικών διαπραγματεύσεων, να διασφαλίσουν επικουρική ασφάλιση υγειονομικής περιθάλψεως για τους μισθωτούς ορισμένου τομέα δραστηριοτήτων⁴².

79. Αφετέρου, από τις μνημονευθείσες στο σημείο 9 των παρούσων προτάσεων συναφείς

41 — Σημειώνεται ότι, εν προκειμένω, πριν από την επιλογή του παρόχου προφανώς δεν προηγήθηκε πρόσκληση προς υποβολή προσφορών. Τούτο θα μπορούσε, ενδεχομένως, να γεμίσει ζήτημα υπαγωγής των κοινωνικών εταίρων στις αρχές της διαφάνειας και της μη διακριτικής μεταχειρίσεως κατά την ανάθεση της διαχείρισης επικουρικών συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης, όπως είναι το επίμαχο στην υπόθεση της κύριας δίκης σύστημα. Το εν λόγω ζήτημα, πάντως, δεν αποτελεί αντικείμενο της προδικαστικής παραπομπής.

42 — Συγκεκριμένα, κατά τη μελέτη που μνημονεύεται στην ανωτέρω υποσημείωση 3, το έτος 2007, το 42 % των συλλογικών συμβάσεων επικουρικής υγειονομικής περιθάλψεως, υποχρεωτικής ή προαιρετικής προσχωρήσεως, παραχωρήθηκε σε ταμεία αλληλασφάλισης, το 38 % σε φορείς προνοίας και το 20 % σε ασφαλιστικές εταιρείες. Μολονότι τα στοιχεία αυτά καταδεικνύουν ότι η διαχείριση επικουρικού συστήματος υγειονομικής περιθάλψεως είναι προφανώς λιγότερο ελκυστική για τις ασφαλιστικές εταιρείες απ' ό,τι η διαχείριση ατομικών συμβάσεων (27 %), εντούτοις οι εταιρείες αυτές κατέλαβαν, το 2007, το ένα πέμπτο της εν λόγω αγοράς.

διατάξεις του κώδικα κοινωνικής ασφαλίσεως προκύπτει ότι τα ταμεία προνοίας, όπως η AG2R, υπόκεινται στην έγκριση της εθνικής αρχής προληπτικού ελέγχου και υπέχουν υποχρεώσεις τις οποίες τους επιβάλλουν νομοθετικές και κανονιστικές διατάξεις όσον αφορά την κάλυψη των απαιτήσεων και το περιθώριο φερεγγυότητας, όπως και οι ασφαλιστικές εταιρείες, περιλαμβανομένης προπαντός της περιπτώσεως όπου ένας τέτοιος φορέας έχει οριστεί ως διαχειριστής επικουρικού συστήματος όπως το επίμαχο στην υπόθεση της κύριας δίκης.

80. Συνεπώς, μολονότι δεν χωρεί αμφιβολία ότι ένα επικουρικό σύστημα υγειονομικής περιθάλψεως, όπως το επίμαχο στην υπόθεση της κύριας δίκης, εφαρμόζει την αρχή της αλληλεγγύης, οι μόλις εκτεθείσες εκτιμήσεις συνηγορούν, κατά τη γνώμη μου, υπέρ του να θεωρηθεί ότι ο φορέας διαχειρίσεως ενός τέτοιου συστήματος, ήτοι ένα ταμείο προνοίας όπως η AG2R, έχει την ιδιότητα της επιχειρήσεως κατά την έννοια των κανόνων του ανταγωνισμού της Συνθήκης,.

2. Επί της δεσπόζουσας θέσεως που κατέχει φορέας διαχειρίσεως επικουρικού συστήματος υγειονομικής περιθάλψεως, όπως η AG2R, και της ενδεχόμενης καταχρήσεώς της

81. Επί του εν λόγω σημείου, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί

εάν η AG2R ωθείται σε κατάχρηση της δεσπόζουσας θέσεώς της, λόγω του ότι διαχειρίζεται ένα επικουρικό σύστημα υγειονομικής περιθάλψεως υποχρεωτικής υπαγωγής, χωρίς δυνατότητα απαλλαγής, του οποίου η εφαρμογή επεκτάθηκε από τις δημόσιες αρχές σε όλες τις γαλλικές βιοτεχνίες αρτοποιίας-ζαχαροπλαστικής.

82. Συναφώς, από τις προπαρατεθείσες αποφάσεις Albany, Brentjens' και Drijvende Bokken, καθώς και Pavlon κ.λπ., προκύπτει ότι η απόφαση των δημοσίων αρχών να καταστήσουν υποχρεωτική την υπαγωγή σε κλαδικό ταμείο συντάξεων συνεπάγεται αναγκαστικά την απονομή στο ταμείο αυτό του αποκλειστικού δικαιώματος συλλογής και διαχειρίσεως των εισφορών που καταβάλλονται για τη θεμελίωση συνταξιοδοτικών δικαιωμάτων, πράγμα που συνεπάγεται ότι το εν λόγω ταμείο θα πρέπει να θεωρηθεί ως επιχείρηση στην οποία οι δημόσιες αρχές έχουν απονείμει αποκλειστικά δικαιώματα υπό την έννοια του άρθρου 90, παράγραφος 1, της Συνθήκης ΕΚ (νυν άρθρου 86, παράγραφος 1, ΕΚ)⁴³.

83. Η εκτίμηση αυτή ασφαλώς ισχύει και για την κατάσταση της υποθέσεως της κύριας δίκης.

84. Συγκεκριμένα, η υποχρεωτική υπαγωγή στο επίμαχο στην υπόθεση της κύριας δίκης επικουρικό σύστημα υγειονομικής

⁴³ — Προπαρατεθείσες αποφάσεις Albany (σκέψη 90), Brentjens' (σκέψη 90), Drijvende Bokken (σκέψη 80) και Pavlon κ.λπ. (σκέψη 122).

περιθάλψεως, η οποία απορρέει, κατά το αιτούν δικαστήριο, από τις διατάξεις του άρθρου L. 912-1 του κώδικα κοινωνικής ασφαλίσεως και από τις διατάξεις της τροποποιητικής πράξεως, καθώς και η απόφαση που έλαβαν οι δημόσιες αρχές περί επεκτάσεως της υπαγωγής σε όλες τις επιχειρήσεις του τομέα της βιοτεχνικής αρτοποιίας-ζαχαροπλαστικής στη Γαλλία, απονέμουν στον επιφορτισμένο με τη διαχείριση του εν λόγω συστήματος φορέα το αποκλειστικό δικαίωμα εισπράξεως των εισφορών για τη δημιουργία συστήματος επικουρικής καλύψεως των δαπανών υγειονομικής περιθάλψεως των μισθωτών του εν λόγω τομέα. Ο εν λόγω φορέας μπορεί, επομένως, να θεωρηθεί ως επιχείρηση στην οποία έχουν απονεμηθεί αποκλειστικά δικαιώματα, κατά την έννοια του άρθρου 86 παράγραφος 1 της Συνθήκης ΕΚ.

85. Όσον αφορά την κατοχή από την εν λόγω επιχείρηση δεσπόζουσας θέσεως κατά την έννοια του άρθρου 82 ΕΚ, υπενθυμίζεται επίσης ότι, στις τέσσερις αποφάσεις που μνημονεύονται στο σημείο 82 των παρουσών προτάσεων, το Δικαστήριο έκρινε ότι, κατά παγία νομολογία, επιχείρηση η οποία απολαύει μονοπωλίου εκ του νόμου επί σημαντικού τμήματος της κοινής αγοράς μπορεί να θεωρηθεί ότι κατέχει τέτοια δεσπόζουσα θέση⁴⁴.

86. Έστω και εάν το αιτούν δικαστήριο δεν παρέχει καμία απολύτως πληροφορία για τον προσδιορισμό της κρίσιμης αγοράς

44 — Βλ. προπαρατεθείσες αποφάσεις Albany (σκέψη 91), Brentjens' (σκέψη 91), Drijvende Bokken (σκέψη 81) και, σχετικώς, απόφαση Pavlov κ.λπ. (σκέψη 126).

προϊόντων, ζήτημα το οποίο είναι εξάλλου αμφιλεγόμενο⁴⁵, εντούτοις επιβάλλεται να γίνει δεκτό ότι, όπως στην περίπτωση του ταμείου συντάξεων το οποίο έδωσε αφορμή για την έκδοση των τεσσάρων προπαρατεθεισών αποφάσεων, ένα ταμείο προνοίας, όπως η AG2R, το οποίο έχει εκ του νόμου μονοπώλιο παροχής ορισμένων υπηρεσιών σχετικά με την ασφάλιση σε επαγγελματικό τομέα κράτους μέλους και, επομένως, σε σημαντικό τμήμα της κοινής αγοράς, πρέπει επίσης να θεωρηθεί ότι κατέχει δεσπόζουσα θέση κατά την έννοια του άρθρου 82 ΕΚ⁴⁶.

87. Πάντως, το Δικαστήριο έχει κρίνει κατ' επανάληψη ότι το γεγονός και μόνον της δημιουργίας δεσπόζουσας θέσεως διά της χορηγήσεως αποκλειστικών δικαιωμάτων, κατά την έννοια του άρθρου 86, παράγραφος 1, της Συνθήκης ΕΚ, δεν είναι, αυτό καθαυτό, ασυμβίβαστο προς το άρθρο 82 ΕΚ. Ένα κράτος μέλος παραβιάζει τις επιβαλλόμενες από αυτές τις δύο διατάξεις απαγορεύσεις μόνον, αφενός, όταν η οικεία επιχείρηση εκμεταλλεύεται, απλώς και μόνον με την άσκηση των ειδικών ή αποκλειστικών δικαιωμάτων που της έχουν παρασχεθεί, τη δεσπόζουσα θέση της κατά τρόπο καταχρηστικό ή, αφετέρου,

45 — Συγκεκριμένα, κατά την Επιτροπή προκειμένου να εκτιμηθεί εάν υπάρχει ενδεχομένως κατάχρηση δεσπόζουσας θέσεως εκ μέρους της AG2R, πρέπει να εξετασθεί εάν η επίμαχη αγορά προϊόντων πρέπει να θεωρηθεί ότι περιλαμβάνει μόνο συμβάσεις περί επιστροφής των δαπανών υγειονομικής περιθάλψεως για τον τομέα της βιοτεχνικής αρτοποιίας-ζαχαροπλαστικής (όπως ισχυρίζεται η Beaudout) ή εάν, αντιθέτως, πρέπει να οριστεί κατά τρόπο ευρύτερο, επί παραδείγματι, ως η γαλλική αγορά των συμβάσεων των επικουρικών συστημάτων υγειονομικής περιθάλψεως, ή ακόμη ως η γαλλική αγορά ασφαλιστικών υπηρεσιών.

46 — Βλ., κατ' αναλογία, προπαρατεθείσες αποφάσεις Albany (σκέψη 92), Brentjens' (σκέψη 92), Drijvende Bokken (σκέψη 82) και Pavlov κ.λπ. (σκέψη 126). Υπενθυμίζω ότι, κατά τη νομολογία, το έδαφος ενός κράτους μέλους μπορεί να αποτελεί σημαντικό μέρος της κοινής αγοράς: βλ., συναφώς, ιδίως, απόφαση της 9ης Νοεμβρίου 1983, 322/81, Michelin (Συλλογή 1983, σ. 3461, σκέψη 28), προπαρατεθείσα απόφαση Höfner και Elser (σκέψη 28), και απόφαση της 11ης Δεκεμβρίου 1997, C-55/96, Job Centre (Συλλογή 1997, σ. I-7119, σκέψη 30).

όταν αυτά τα δικαιώματα ενδέχεται να δημιουργήσουν τις προϋποθέσεις εκείνες που ευνοούν την εκδήλωση καταχρηστικής συμπεριφοράς εκ μέρους της επιχειρήσεως αυτής⁴⁷.

88. Συγκεκριμένα, έχει γίνει δεκτό ότι η συμπεριφορά κράτους μέλους η οποία δημιουργεί μια κατάσταση περιοριστικής της παροχής υπηρεσιών αντίκειται στα άρθρα 82, δεύτερη περίοδος, στοιχείο β', ΕΚ⁴⁸ και 86, παράγραφος 1, ΕΚ, δεδομένου ότι οδηγεί σε περιορισμό της παραγωγής ή των αγορών κατά τρόπο καταχρηστικό, οσάκις η επιχείρηση, στην οποία το εν λόγω κράτος μέλος έχει απονείμει αποκλειστικό δικαίωμα σε συγκεκριμένη αγορά, σαφώς αδυνατεί να ικανοποιήσει τη ζήτηση που υπάρχει στην εν λόγω αγορά, και οσάκις η πραγματική άσκηση των δραστηριοτήτων της οικείας αγοράς από ιδιωτικές επιχειρήσεις καθίσταται αδύνατη λόγω της διατήρησης της ισχύος νομοθετικής διατάξεως η οποία απαγορεύει τις δραστηριότητες αυτές επί ποινή ακυρότητας των σχετικών συμβάσεων⁴⁹.

47 — Βλ., αντί πολλών, προπαρατεθείσες αποφάσεις Höfner και Elser (σκέψη 29), Albany (σκέψη 93), Brentjens' (σκέψη 93), Drijvende Bokken (σκέψη 83), Ρανίον κ.λπ. (σκέψη 127), καθώς και ΜΟΤΟΕ (σκέψη 49).

48 — Περίπτωση καταχρηστικών πρακτικών που συνίστανται στον περιορισμό της παραγωγής, των αγορών ή της τεχνολογικής αναπτύξεως επί ζημία των καταναλωτών.

49 — Βλ. προπαρατεθείσα απόφαση Höfner και Elser (σκέψη 31). Βλ., επίσης, προπαρατεθείσα απόφαση Job Centre (σκέψη 35), καθώς και απόφαση της 8ης Ιουνίου 2000, C-258/98, Carra κ.λπ. (Συλλογή 2000, σ. I-4217, σκέψη 13), και προπαρατεθείσα απόφαση Ρανίον κ.λπ. (σκέψη 127).

89. Συναφώς, επισημαίνεται ότι το αιτούν δικαστήριο προφανώς δέχεται ότι η πρόδηλη αδυναμία της AG2R να ικανοποιήσει τη ζήτηση που υπάρχει στην επίμαχη αγορά μπορεί να συναχθεί ευθέως από την έλλειψη δυνατότητας της εν λόγω επιχειρήσεως να χορηγήσει απαλλαγή από την υπαγωγή στο επικουρικό σύστημα υγειονομικής περιθάλψεως, την οποία προβλέπει το άρθρο L. 912-1 του κώδικα κοινωνικής ασφαλίσεως⁵⁰.

90. Λαμβανομένου υπόψη του υποβληθέντος στο Δικαστήριο ερωτήματος, το οποίο αφορά ειδικώς την ενδεχόμενη ύπαρξη καταχρήσεως δεσπόζουσας θέσεως, είναι δυσχερές να προσδοθεί οριστικός χαρακτήρας στην εν λόγω εκτίμηση πραγματικών περιστατικών, καθόσον μάλιστα αυτή δεν θεμελιώνεται σε κανέναν άλλο λόγο.

91. Ασφαλώς δεν αποκλείεται ορισμένες επιχειρήσεις του τομέα της αρτοποιίας-ζαχαροπλαστικής της Γαλλίας να επιθυμούν ενδεχομένως να συνεχίσουν να ασφαλίζουν τους εργαζομένους τους σε άλλους ασφαλιστές, όπως εξάλλου συμβαίνει στην περίπτωση της Beaudout, ή ακόμη να επιθυμούν να παρέχουν στους μισθωτούς τους κάλυψη υγειονομικής περιθάλψεως διαφορετική από την παρεχόμενη από το φορέα διαχειρίσεως του επικουρικού συστήματος που όρισε η τροποποιητική πράξη.

50 — Βλ. σκέψεις 19 και 20 της αποφάσεως περί παραπομπής: «[...] οι διατάξεις του άρθρου L. 912-1 του κώδικα κοινωνικής ασφαλίσεως δεν αφήνουν τη δυνατότητα προβλέψεως τέτοιας απαλλαγής. Υπό τις συνθήκες αυτές [...] η AG2R φαίνεται να κατέχει δεσπόζουσα θέση στον οικείο τομέα [...] και στο πλαίσιο αυτό τελεί σε πρόδηλη αδυναμία να ικανοποιήσει τη ζήτηση που εμφανίζει η αγορά [...]».

92. Εντούτοις, η αδυναμία των οικείων επιχειρήσεων να αναθέσουν τη διαχείριση του εν λόγω επικουρικού συστήματος υγειονομικής περιθάλψεως σε άλλον ασφαλιστή, πλην της AG2R⁵¹, ή να προσχωρήσουν, έστω και ατομικώς, σε άλλο φορέα, καθώς και ο εντεύθεν περιορισμός του ανταγωνισμού απορρέουν ευθέως από το αποκλειστικό δικαίωμα που παρασχέθηκε στον επιφορτισμένο με τη διαχείριση του εν λόγω συστήματος ασφαλιστικό φορέα⁵².

93. Εν τέλει, η επιβαλλόμενη στο φορέα διαχειρίσεως του συστήματος απαγόρευση χορηγήσεως απαλλαγής από την υποχρέωση υπαγωγής παρίσταται συνεπής τόσο με την απονομή αποκλειστικού δικαιώματος όσο και με την εφαρμογή μεγάλου βαθμού αλληλεγγύης.

94. Εξάλλου, επισημαίνεται ότι, στις προπαρατεθείσες αποφάσεις Albany, Brentjens' και Drijvende Bokken, το Δικαστήριο προέβη σε εξέταση των όρων απαλλαγής από την υποχρέωση υπαγωγής στο επίμαχο στις εν λόγω υποθέσεις σύστημα συντάξεων απλώς και μόνον προκειμένου να διακριβώσει εάν η παρεχόμενη στο ταμείο συντάξεων ελευθερία μπορούσε σε ορισμένες περιπτώσεις να ωθήσει το τελευταίο σε κατάχρηση της δεσπόζουσας θέσεώς του⁵³.

51 — Υπενθυμίζεται ότι, δυνάμει της τροποποιητικής πράξεως, και σύμφωνα με το άρθρο L. 912 1 του κώδικα κοινωνικής ασφαλίσεως, η διαχείριση του επίμαχου στην υπόθεση της κύριας δίκης επικουρικού συστήματος υγειονομικής περιθάλψεως ανατέθηκε στην AG2R μόνο για αρχική περίοδο 5 ετών.

52 — Βλ., κατ' αναλογία, προπαρατεθείσες αποφάσεις Albany (σκέψη 97), Brentjens' (σκέψη 97) και Drijvende Bokken (σκέψη 87).

53 — Βλ. προπαρατεθείσες αποφάσεις Albany (σκέψεις 112 έως 121), Brentjens' (σκέψεις 112 έως 121) και Drijvende Bokken (σκέψεις 102 έως 111).

95. Επιπλέον, σημειώνεται ότι το γεγονός ότι, στις υποθέσεις επί των οποίων εκδόθηκαν οι τρεις προπαρατεθείσες αποφάσεις, το Βασίλειο των Κάτω Χωρών υποχρέωσε, σε ορισμένες περιπτώσεις, το ταμείο συντάξεων να χορηγεί απαλλαγή στις επιχειρήσεις ορισμένου επαγγελματικού τομέα οι οποίες παρείχαν στους υπαλλήλους τους κάλυψη τουλάχιστον ισοδύναμη με εκείνη που θα αποκτούσαν σε περίπτωση υπαγωγής τους στο οικείο ταμείο συντάξεων δεν μπορεί να έχει ως συνέπεια ότι η υποχρέωση αυτή πρέπει να επιβληθεί και σε άλλο κράτος μέλος. Συγκεκριμένα, λαμβανομένης υπόψη της δικριτικής ευχέρειας που διαθέτουν τα κράτη μέλη να διαρρυθμίζουν τα συστήματά τους κοινωνικής ασφαλίσεως⁵⁴, κατά τη γνώμη μου, απόκειται στα ίδια τα να εξετάσουν, λαμβάνοντας υπόψη τις ιδιαιτερότητες του εθνικού τους συστήματος υγειονομικής περιθάλψεως, ποιοι όροι μπορούν να διασφαλίσουν το επίπεδο καλύψεως που επιδιώκουν να καθιερώσουν σε συγκεκριμένο τομέα διά της θεσπίσεως υποχρεωτικής υπαγωγής σε επικουρικό σύστημα υγειονομικής περιθάλψεως, λαμβανομένου επίσης υπόψη του βαθμού αλληλεγγύης που προτίθενται να διατηρήσουν στον εν λόγω τομέα.

96. Είναι ασφαλώς αληθές ότι, όπως επισημάνθηκε ήδη στο σημείο 29 των παρουσών προτάσεων, το αιτούν δικαστήριο δέχεται ότι η ρήτρα μεταβάσεως, ήτοι η απαγόρευση χορηγήσεως απαλλαγής από την υπαγωγή, εφαρμόζεται κατά τρόπο σύμφωνο προς το εσωτερικό δίκαιο και στις επιχειρήσεις οι οποίες, πριν από την επέκταση της ισχύος της τροποποίησεως από τις δημόσιες αρχές, είχαν συνάψει συμβάσεις με άλλους ασφαλιστές, με εγγυήσεις ενδεχομένως ανώτερες

54 — Βλ., ιδίως, προπαρατεθείσες αποφάσεις Poucet και Pistre (σκέψη 6), Albany (σκέψη 122), Brentjens' (σκέψη 122) και Drijvende Bokken (σκέψη 112).

από εκείνες που προβλέπονται από το επικουρικό σύστημα υγειονομικής περιθάλψης.

97. Συναφώς, το επιχείρημα που προέβαλε η Γαλλική Κυβέρνηση με τις γραπτές παρατηρήσεις της ότι η υποχρεωτική υπαγωγή στο σύστημα που διαχειρίζεται η AG2R ουδόλως εμποδίζει τις επιχειρήσεις να συνάψουν πρόσθετη επικουρική ασφάλιση σε περίπτωση που επιθυμούν να εξασφαλίσουν στους μισθωτούς τους ευνοϊκότερους όρους καλύψεως δεν είναι απολύτως πειστικό. Συγκεκριμένα, η σύναψη της εν λόγω πρόσθετης ασφαλίσεως υγειονομικής περιθάλψης ασφαλώς αποβαίνει πιο δαπανηρή για τις επιχειρήσεις του επίμαχου τομέα από την εναλλακτική προσχώρηση σε άλλο φορέα η οποία θα καθίστατο δυνατή σε περίπτωση απαλλαγής από την υπαγωγή των επιχειρήσεων που έχουν ήδη εξασφαλίσει στους μισθωτούς τους ανώτερες εγγυήσεις από τις παρεχόμενες στο πλαίσιο του συστήματος που διαχειρίζεται η AG2R.

98. Περαιτέρω, κανένα στοιχείο της δικογραφίας δεν μπορεί να θεμελιώσει τον ισχυρισμό της Beaudout, ο οποίος προβλήθηκε και κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση ενώπιον του Δικαστηρίου, ότι οι εγγυήσεις που παρέχει η συναφθείσα στις 10 Οκτωβρίου 2006 σύμβαση ασφαλίσεως είναι ανώτερες από τις χορηγούμενες στο πλαίσιο του συστήματος που διαχειρίζεται η AG2R.

99. Κατά τα λοιπά, το καθήκον, που δεν υπέχει το Δικαστήριο, αλλά το αιτούν

δικαστήριο, συγκρίσεως μεταξύ, αφενός, των εγγυήσεων που παρέχει η ασφαλιστική εταιρεία και, αφετέρου, εκείνων που χορηγούνται στο πλαίσιο του συστήματος που διαχειρίζεται η AG2R, καθίσταται ακόμη δυσχερέστερο λόγω του ότι πρέπει να ληφθεί υπόψη το σύνολο των παρεχόμενων εγγυήσεων και όχι μόνον ορισμένες μεμονωμένες παροχές.

100. Εν πάση περίπτωση, προκειμένου να αποκλειστεί το ενδεχόμενο καταχρήσεως, η Γαλλική και η Γερμανική Κυβέρνηση, όπως και η Επιτροπή, επικαλούνται το άρθρο 86, παράγραφος 2, ΕΚ. Ειδικότερα, οι εν λόγω μετέχοντες στη διαδικασία ισχυρίζονται ότι η αιτιολογία που εκτίθεται στις σκέψεις 102 έως 111 της προπαρατεθείσας αποφάσεως Albany μπορεί άριστα να μεταφερθεί στην περίπτωση της AG2R στη διαφορά της κύριας δίκης.

101. Συμμερίζομαι την ανάλυση αυτή.

102. Όσον αφορά, κατ' αρχάς, την εκχώρηση σε φορέα όπως η AG2R αποστολής γενικού οικονομικού συμφέροντος, πρέπει να επισημανθεί ότι, επιτρέποντας, υπό ορισμένες προϋποθέσεις, παρεκκλίσεις από τους γενικούς κανόνες της Συνθήκης, το άρθρο 90, παράγραφος 2, αποσκοπεί στον συγκερασμό του συμφέροντος των κρατών μελών να χρησιμοποιούν ορισμένες επιχειρήσεις ως όργανο οικονομικής ή κοινωνικής πολιτικής με το συμφέρον της Ευρωπαϊκής Ένωσης προς

τήρηση των κανόνων ανταγωνισμού και προστασία της ενότητας της κοινής αγοράς⁵⁵.

103. Επομένως, τα κράτη μέλη έχουν το δικαίωμα να λαμβάνουν υπόψη, όταν καθορίζουν τις υπηρεσίες γενικού οικονομικού συμφέροντος τις οποίες αναθέτουν σε ορισμένες επιχειρήσεις, σκοπούς της εθνικής τους πολιτικής και να προσπαθούν να τους επιτύχουν μέσω υποχρεώσεων και εξαναγκασμών που επιβάλλουν στις εν λόγω επιχειρήσεις⁵⁶.

104. Σύμφωνα με τη λύση που δέχθηκε το Δικαστήριο όσον αφορά το επίμαχο στην προπαρατεθείσα απόφαση Albany επικουρικό σύστημα συντάξεων, φρονώ ότι εν προκειμένω υπάρχουν επαρκείς ενδείξεις ώστε να γίνει δεκτό ότι το επικουρικό σύστημα υγειονομικής περιθάλψεως που διαχειρίζεται η AG2R επιτελεί κοινωνική λειτουργία ουσιαστική η οποία καθιστά δυνατή την υπαγωγή του στην κατηγορία των υπηρεσιών γενικού οικονομικού συμφέροντος, κατά την έννοια του άρθρου 86, παράγραφος 2, ΕΚ.

105. Συγκεκριμένα, αφενός, το εν λόγω σύστημα ενέχει μεγάλο βαθμό αλληλεγγύης, η οποία παρουσιάζει τα προμνημονευθέντα στα σημεία 70 έως 72 των παρούσων προτάσεων χαρακτηριστικά και, επομένως,

επιτρέπει την κάλυψη δαπανών υγειονομικής περιθάλψεως για συγκεκριμένη επαγγελματική κατηγορία της οποίας το χαμηλό επίπεδο εσόδων θα μπορούσε να παρεμποδίσει την πρόσβασή της στην υγειονομική περίθαλψη, ιδίως διότι, όπως επισημαίνει η Επιτροπή, το κόστος περιθάλψεως ολοένα και συχνότερα υπερβαίνει τα ανώτατα αποδοτέα ποσά που προβλέπονται στο πλαίσιο του βασικού υποχρεωτικού συστήματος. Αφετέρου, ένα ταμείο προνοίας όπως η AG2R υπόκειται σε ειδικούς περιορισμούς εκ του νόμου. Συγκεκριμένα, όπως τόνισε η Γαλλική Κυβέρνηση, και υπό την επιφύλαξη της διακριβώσεως από το αιτούν δικαστήριο, ο εν λόγω φορέας δεν μπορεί ούτε να αναστείλει την παροχή καλύψεως ούτε να καταγγείλει την προσχώρηση επιχειρήσεως λόγω μη καταβολής εισφορών κατ' εφαρμογήν του άρθρου L. 932-9, πέμπτο εδάφιο, του κώδικα κοινωνικής ασφαλίσεως. Επιπλέον, σύμφωνα με το άρθρο L. 932-10 του εν λόγω κώδικα, σε περίπτωση διαδικασίας διασώσεως, αναδιαρθρώσεως ή εκκαθαρίσεως επιχειρήσεως του οικείου τομέα, εξακολουθεί να παρέχεται κάλυψη.

106. Πέραν των ανωτέρω, από τη νομολογία προκύπτει, δεύτερον, ότι για την πλήρωση των προϋποθέσεων εφαρμογής του άρθρου 86, παράγραφος 2, της Συνθήκης δεν είναι αναγκαίο να απειλείται η οικονομική ισορροπία ή η οικονομική βιωσιμότητα της επιχειρήσεως που είναι επιφορτισμένη με τη διαχείριση υπηρεσίας γενικού οικονομικού συμφέροντος. Αρκεί, εάν δεν υπήρχαν τα επίμαχα δικαιώματα, να καθίστατο αδύνατη η εκπλήρωση της ιδιαίτερης αποστολής που έχει ανατεθεί στην επιχείρηση, όπως η αποστολή αυτή διευκρινίζεται από τις υποχρεώσεις και τους εξαναγκασμούς που βαρύνουν την εν λόγω επιχείρηση, ή αρκεί η διατήρηση των δικαιωμάτων αυτών να είναι αναγκαία για να μπορέσει ο κάτοχός τους να εκπληρώσει υπό οικονομικώς αποδεκτούς όρους την

55 — Βλ., συναφώς, αποφάσεις της 19ης Μαρτίου 1991, C-202/88, Γαλλία κατά Επιτροπής (Συλλογή 1991, σ. I-1223, σκέψη 12), της 23ης Οκτωβρίου 1997, C-159/94, Επιτροπή κατά Γαλλίας (Συλλογή 1997, σ. I-5815, σκέψη 55), προπαρατεθείσα απόφαση Albany (σκέψη 103).

56 — Βλ., συναφώς, προπαρατεθείσες αποφάσεις Επιτροπή κατά Γαλλίας (σκέψη 56) και Albany (σκέψη 104).

αποστολή γενικού οικονομικού συμφέροντος που του έχει ανατεθεί⁵⁷.

107. Επομένως, δεν μπορεί να γίνει δεκτό το επιχείρημα της Beaudout ότι η εισαγωγή δυνατότητας απαλλαγής από την υποχρέωση υπαγωγής ουδόλως θέτει σε κίνδυνο την οικονομική ισορροπία του φορέα που είναι επιφορτισμένος με τη διαχείριση του επικουρικού συστήματος υγειονομικής περιθάλψεως που θεσπίστηκε με την τροποποιητική πράξη και επεκτάθηκε από τις δημόσιες αρχές.

108. Αντιθέτως, σε περίπτωση καταργήσεως του αποκλειστικού δικαιώματος του φορέα που είναι επιφορτισμένος με τη διαχείριση του επικουρικού συστήματος υγειονομικής περιθάλψεως, ιδίως λόγω της εισαγωγής συστήματος απαλλαγής από την υποχρέωση υπαγωγής προς όφελος άλλων ασφαλιστών, όπως ζητεί η Beaudout, δεν αποκλείεται ο εν λόγω φορέας να αναγκασθεί να αναλαμβάνει όλο και μεγαλύτερο μέρος «κακών» κινδύνων, προκαλώντας έτσι αύξηση του κόστους των εισφορών που πρέπει να καταβάλλονται στο πλαίσιο του εν λόγω συστήματος⁵⁸, με αποτέλεσμα να μην μπορεί πλέον να διασφαλίσει την εκπλήρωση της αποστολής που του έχει ανατεθεί υπό οικονομικώς αποδεκτούς όρους.

109. Λαμβανομένου υπόψη του μεγάλου βαθμού αλληλεγγύης που ενέχει το επικουρικό σύστημα που τέθηκε σε εφαρμογή με

την τροποποιητική πράξη και επεκτάθηκε από τις δημόσιες αρχές, η ρήτρα μεταβάσεως –ή, άλλως ειπείν, η έλλειψη δυνατότητας απαλλαγής από την υπαγωγή– εγγυάται τη μη διακύβευση της αρχής της αλληλεγγύης, καθόσον διασφαλίζει την κάλυψη μέρους των δαπανών υγειονομικής περιθάλψεως όλων των μισθωτών του οικείου τομέα, αποτελούμενου κυρίως από μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις οι οποίες ατομικώς ενδεχομένως δεν θα μπορούσαν να παράσχουν στους μισθωτούς τους ανάλογο επίπεδο προστασίας⁵⁹.

110. Εξάλλου, όπως υπογράμμισε η Γαλλική Κυβέρνηση με τις γραπτές παρατηρήσεις της, ελλείψει της εν λόγω ρήτρας μεταβάσεως, οι δυνάμενοι να αναλάβουν τη διαχείριση του εν λόγω συστήματος φορείς θα αποτρέπονταν από το να παρέχουν επικουρική ασφάλιση υγειονομικής περιθάλψεως, εάν ήταν αναγκασμένοι να καλύπτουν ως επί το πλείστον «κακούς κινδύνους», ενώ οι «καλοί κίνδυνοι» θα εξακολουθούσαν να καλύπτονται από τρίτες επιχειρήσεις. Με τον τρόπο αυτό θα ματαιωνόταν η επίτευξη των σκοπών των κοινωνικών εταιρών στο πλαίσιο της καθιέρωσης ενός συστήματος θεμελιωμένου στην αρχή της αλληλεγγύης.

111. Φρονώ, επομένως, ότι το αποκλειστικό δικαίωμα που έχει παρασχεθεί σε φορέα επιφορτισμένο με τη διαχείριση επικουρικού συστήματος υγειονομικής περιθάλψεως, όπως το επίμαχο στη διαφορά της κύριας δίκης μπορεί να δικαιολογηθεί βάσει του άρθρου 86, παράγραφος 2, ΕΚ.

57 — Βλ., ιδίως, προπαρατεθείσες αποφάσεις Επιτροπή κατά Γαλλίας (σκέψεις 95 και 96) και Albany (σκέψη 107).

58 — Βλ., κατ' αναλογία, προπαρατεθείσα απόφαση Albany (σκέψη 108).

59 — Σύμφωνα με τα στοιχεία που παρέσχε η Γαλλική Κυβέρνηση, άνω του 90% των γαλλικών αρτοποιιών απασχολούν λιγότερους από 10 εργαζομένους.

112. Υπό τις περιστάσεις αυτές, προτείνω στο Δικαστήριο να απαντήσει στο δεύτερο σκέλος του προδικαστικού ερωτήματος ως εξής: τα άρθρα 82 ΕΚ και 86 ΕΚ δεν απαγορεύουν να χορηγήσουν οι δημόσιες αρχές σε ταμείο προνοίας, όπως αυτό της υποθέσεως της κύριας δίκης, το αποκλειστικό δικαίωμα διαχείρισεως επικουρικού συστήματος υγειονομικής περιθάλψεως σε ορισμένο τομέα δραστηριοτήτων, ελλείψει δυνατότητας απαλλαγής των επιχειρήσεων του οικείου τομέα από την υπαγωγή στο εν λόγω σύστημα.

VI — Πρόταση

113. Λαμβανομένων υπόψη των προεκτεθέντων προτείνω στο Δικαστήριο να απαντήσει στο προδικαστικό ερώτημα του tribunal de grande instance de Périgueux ως εξής:

- «1) Η διαρρύθμιση συστήματος υπαγωγής σε επικουρικό σύστημα υγειονομικής περιθάλψεως που προβλέπει την υπαγωγή σε μοναδικό φορέα, χωρίς καμία δυνατότητα απαλλαγής των οικείων επιχειρήσεων από την υπαγωγή, δεν εμπίπτει στην απαγόρευση του άρθρου 81, παράγραφος 1, ΕΚ. Τα άρθρα 10 ΕΚ και 81 ΕΚ δεν απαγορεύουν απόφαση των δημοσίων αρχών να καταστήσουν υποχρεωτική, κατόπιν αιτήσεως των αντιπροσωπευτικών οργανώσεων των εργοδοτών και των εργαζομένων συγκεκριμένου τομέα δραστηριοτήτων, μια συμφωνία απορρέουσα από συλλογικές διαπραγματεύσεις η οποία προβλέπει την υπαγωγή όλων των επιχειρήσεων του οικείου τομέα σε επικουρικό σύστημα υγειονομικής περιθάλψεως.
- 2) Τα άρθρα 82 ΕΚ και 86 ΕΚ δεν απαγορεύουν την εκ μέρους των δημοσίων αρχών παροχή σε ταμείο προνοίας, όπως το επίμαχο στην υπόθεση της κύριας δίκης, του αποκλειστικού δικαιώματος διαχείρισεως επικουρικού συστήματος υγειονομικής περιθάλψεως σε ορισμένο τομέα δραστηριοτήτων, ελλείψει δυνατότητας απαλλαγής των επιχειρήσεων του οικείου τομέα από την υπαγωγή στο εν λόγω σύστημα.»